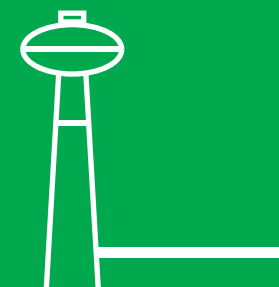

Nobelovo námestie v Petržalke

Správa zo zapojenia verejnosti
do plánovania

Spracovali:

Dominika Belanská
Zora Pauliniová
Viktor Kasala

Virtuálne námestie, o. z.

Zadávatel':

Mestská časť Bratislava - Petržalka

Fotografie:

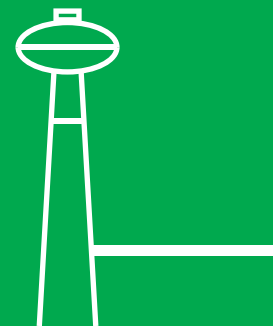
Zora Pauliniová (str. 16, 20, 31, 32, 39,
45, 46, 47, 56, 57, 67, 68, 69, 86, 88)

Viktor Kasala (str. 27, 35, 36)

Marek Zahradník (str. 9, 10)

Grafická úprava:

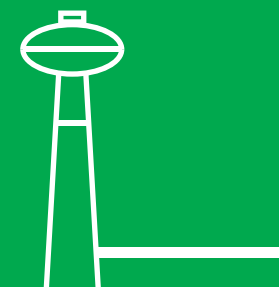
Mestská časť Bratislava - Petržalka

2

Úvod

*Vážení Petržalčania a Petržalčanky,
milé susedky a susedia...*

*Na začiatku bola myšlienka, neústupčivá
a nástojčivá: lepšie využiť Nobelovo námestie.
Toto miesto má oveľa väčší potenciál, ako
momentálne poskytuje. Je vstupnou bránou do
Petržalky od Starého mesta z mosta SNP, odkiaľ
vedie Petržalské korzo. Je to príjemná oddychová
zóna so zeleňou, lavičkami a dláždeným
povrchom. Lenže v okolí sú vysoké panelové
domy, ktoré veľmi netienia, ale námestie
uzatvárajú. V letných horúčavách sa z možnej
oázy pokoja stáva rozpálená vyhňa, teplo sála
do okolia ešte dlho po západe slnka. Riešením
je revitalizácia, ktorá priestor zatieni, ochladí,
zadrží viac vody a umožní dosiahnuť príjemnejšie
prostredie. K tomu, ako má vyzerieť budúca tvár
Nobelovho námestia, sme sa rozhodli prizvať
aj vás - ľudí, ktorí bývajú v okolí, ale aj vás, čo
tadiaľ iba prechádzate, či pracujete neďaleko.
Zaujímal nás váš názor, vaše postrehy, nápady.*

*Vďaka podpore miestneho zastupiteľstva
a v rámci mojej poslanskej priority sme vyčlenili
financie na prieskum – ako má vyzerieť budúce
„Nobelko“? Zvolili sme participáciu s občanmi.
Pomocou dotazníkov, osobných stretnutí.
Oslovili sme vás aj na sociálnych sieťach.
Priamo na mieste sme sa stretli na verejných
stretnutiach, kde sme získavali a počúvali
vaše želania, pripomienky, podnety a námety.*

*Skúmali sme potreby starších aj mladých. Do
procesu sa zapojili odborníci a odborníčky na
plánovacích workshopoch, ale aj žiaci a študentky
zo základnej školy na Nobelovom námestí.
Vďaka tomu všetkému a výraznej pomoci
občianskeho združenia Virtuálne námestie
dnes vieme, čo chcete a ako môžeme pomôcť
zmeniť tento priestor na atraktívne miesto.*

*Potrebujeme tento priestor ochladiť
a „zaludniť“. Takže treba viac tieňa a zelene,
menej dlažby – a na čom sa zhodla veľká väčšina
– vhodný vodný prvok. Možno to bude fontána,
alebo niečo podobné. Nobelovo námestie má
byť bezbariérovým priestorom, kde chceme
výrazne oddeliť dopravu pre zásobovanie od
chodcov a cyklistov či cyklistiek. Námestie má
totiž slúžiť hlavne na oddych, relax, zábavu, ale aj
športovanie, na stretávanie sa, susedské burzy,
tiež trochu na komornú formu kultúry v rôznych
podobách. Má to byť miesto, kde to žije a kam
ľudia radi chodia, nielen tadiaľ prechádzajú.*

*Za vaše podnety, nápady, dobré myšlienky,
ale aj energiu a čas pre rozvoj susedstva
vám srdečne ďakujeme všetci, ktorí sme
sa rozhodli pomôcť urobiť z Nobelovho
námestia úžasné miesto pre život.*

**Ing. Jozef Vydra, sused a poslanec
Miestneho zastupiteľstva v Petržalke**

O spracovateľoch a spracovateľkách

Podnety získané od verejnosti odborne spracovali a odporúčania na ich základe sformulovali členovia a členky občianskeho združenia **Virtuálne námestie - Dominika Belanská, Viktor Kasala a Zora Pauliniová**. Do prípravy a záverečnej správy sa na stretnutí v máji 2022 zapojili aj členovia a členky pracovnej skupiny, zloženej zo zamestnancov rôznych oddelení mestskej časti a hlavného mesta, miestnych poslancov a poslankyň a ďalších stakeholderov. Následne mohli jej štruktúru a rámcové odporúčania pripomenkovať.

Virtuálne námestie, o.z. vytvára priestor pre prepájanie, spoluprácu a vzájomnú metodickú aj ľudskú podporu medzi zástupcami a pracovníkmi samospráv, odborníkmi v oblasti rozvoja mesta a komunity a lídrami miestnych komunít a iniciatív. Vzniklo z potreby výmeny know-how v oblasti rozvoja verejného priestoru, placemakingu a participatívneho plánovania. Jeho členovia a členky prepájajú reálne verejné priestory a online prostredie, aby:

- umožnili zdieľanie skúseností s participatívnymi procesmi,
- budovali kapacity pre tvorbu kvalitnejších, udržateľnejších a dostupnejších miest pre život,
- postupovali efektívnejšie pri zlepšovaní spolužitia komunít a prostredia v obciach a mestách,

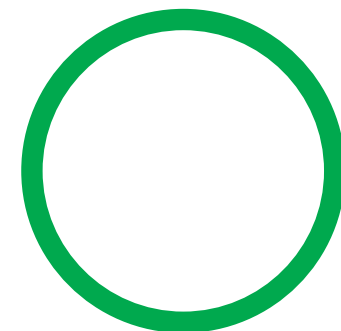
- informovali sa navzájom o aktuálnom vývoji v tejto oblasti v SR, ČR a v rámci Európy.

Členovia a členky združenia poskytujú poradenstvo v oblasti participácie, dizajn participatívnych procesov, facilitáciu stretnutí a ďalšie odborné služby pri zisťovaní potrieb a názorov verejnosti a pri medzisektorovej spolupráci pre rozvoj miest a obcí, organizácií a komunít.

Kontakt:

✉ square.virtual@gmail.com

🌐 www.facebook.com/groups/virtualnenamestie

3

Obsah

Čo nájdete v správe?

Obsah - Čo nájdete v správe?

Proces zapojenia verejnosti | str. 8

Prehľad aktivít, ktorými sme zisťovali názory odbornej, organizovanej i širšej verejnosti a potreby miestnych obyvateľov a obyvateľiek, podnikateľov návštevníkov námestia.

Kľúčové výstupy | str. 12

Hlavné výstupy, vyplývajúce z procesu spoločného plánovania námestia.

Historický kontext a súčasný stav | str. 22

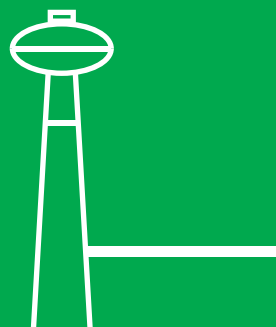
Pohľad na to, aké urbanistické, spoločenské a kultúrne vplyvy formovali Nobelovo námestie; pomenovanie aktuálneho stavu námestia, jeho možností a limitov, ale aj tohto, čo je na námestí zaujímavé a cenné z hľadiska súčasnosti?

Vízia pre námestie | str. 37

Aký potenciál má Nobelovo námestie? Čím sa môže stať pre miestnu komunitu, pre tunajších podnikateľov a jeho budúcich návštevníkov?

Zistenia a odporúčania | str. 42

Najdôležitejšie výstupy z plánovania, ktoré môžu byť východiskom pre ďalší rozvoj verejného priestoru a miestnej komunity. Odporúčaný postup, ktorým je možné naplniť víziu Nobelovho námestia.

4

Proces zapojenia verejnosti

Proces hľadania novej vízie Nobelovho námestia inicioval poslanec mestskej časti Petržalka Jozef Vydra a miestny obyvateľ Tomáš Susko. Obaja vnímali urgentné problémy lokality a potrebu koncepčných zmien. Na ich podnet miestny úrad v Petržalke spustil participatívny proces zisťovania potrieb verejnosti, ktorý viedol vtedajší zamestnanec MČ Adam Sarlos. V roku 2021 sa uskutočnila séria aktivít, ktorými MČ Petržalka zisťovala potreby ľudí, ktorí v danom priestore žijú, pracujú, podnikajú alebo ním prechádzajú. Do procesu sa zapojili aj občianske združenia Krásy terasy a Virtuálne námestie, ktoré boli oslovené mestskou časťou kvôli svojim skúsenostiam s participatívnym plánovaním.

Predložená správa prináša výstupy z nižšie uvedených plánovacích aktivít, ktoré spracovatelia a spracovateľky formulovali ako zistenia a odporúčania, aby slúžili ako východisko pre budúcu obnovu námestia - ako podklad pre ďalšiu prácu úradníkov a zastupiteľov v samospráve, aj ako zadanie pre prácu architektov, urbanistov a ďalších odborníkov a tiež inšpirácia pre aktívnych obyvateľov, ktorí sa budú zveľadovaním Nobelovho námestia a miestneho života zaoberať.

- Počas **štruktúrovaných rozhovorov** s 15-timi miestnymi obyvateľmi, obyvateľkami a ďalšími stakeholdermi sa iniciátori procesu bližšie zoznámili s potrebami zástupcov a zástupkyň rôznych vekových a záujmových skupín, ktorí tu bývajú a pracujú - rozhovory poskytli napr. miestna podnikateľka,

Foto: Marek Zahradník

policajt, správca farnosti, developer, či učiteľka.

- **Dotazník** priniesol prieskum názorov na námestie a umožnil spoznať preferencie miestnych obyvateľov a obyvateľiek v oblasti jeho budúceho využitia. Spolu ho vyplnilo 642 ľudí prostredníctvom online formulára, ale aj osobne, priamo na námestí.
- Príležitosť pre priame zapojenie do zveladenia námestia prinieslo **jarné upratovanie námestia**. 9. mája 2021 zamestnanci úradu, miestni poslanci a ďalší obyvatelia v rámci dobrovoľníckej iniciatívy vyčistili námestie od rôzneho druhu odpadu.
- V posledný deň školského roka 2020/2021 sa na Nobelovom námestí uskutočnil **nultý ročník podujatia Komunitný život v Petržalke / NOBELKO**¹. Nobelovo námestie ožilo aktivitami pre rôzne generácie - vystúpeniami divadiel a cirkusu, workshopmi s historickou, umeleckou a ekologickou tematikou a príležitosťami oboznámiť sa bližšie s prácou miestnej samosprávy, hasičov a policajného zboru. Súčasťou programu bol aj **workshop občianskeho združenia Krásy terasy**, počas ktorého zamestnanci a zamestnankyne MČ a členovia združenia diskutovali o budúcej podobe Nobelovho námestia.
- Na jeseň a v zime 2021 sa uskutočnila **plánovacia prechádzka námestím a dva odborné workshopy**, ktoré MČ realizovala **v spolupráci**

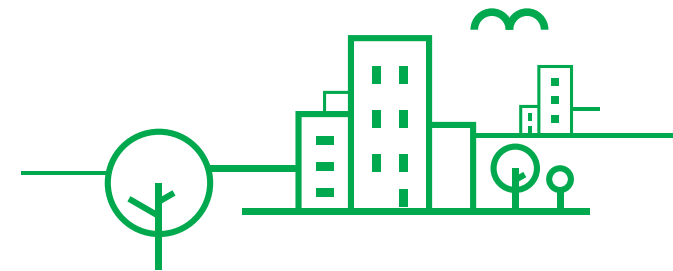
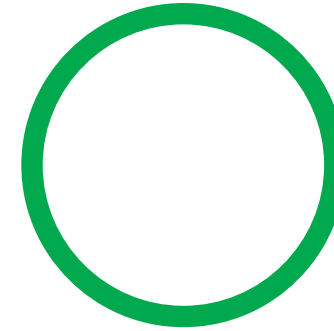
1 - Ďalšie informácie o udalosti nájdete tu: <https://www.petrzalka.sk/2021-07-01-nulty-rocnik-podujatia-komunitny-zivot-v-petrzalke-na-nobelovom-namesti-uspesne-za-nami/?fbclid=IwAR1iH2XjMlqHOSpedDq7Tflf-2DysKrlwHYuKi9htrtHlAgdyz8nq1DTRk>

Foto: Marek Zahradník

s občianskym združením Virtuálne námestie. Miestni aktívni obyvatelia a poslanci, špecialisti a odborníčky z rôznych odborov a zástupcovia rôznych záujmových skupín počas nich mali možnosť vyjadriť svoje názory a prispieť k tvorbe odporúčaní pre rozvoj námestia.

- **Plánovacia prechádzka námestím** mala formu zastavení s komentárom a diskusiou na troch kľúčových bodoch námestia - v strede námestia pri plastike "Šašovia", pri ohybe cyklotrasy a pred vstupom do obchodného domu. Na prechádzke sa zúčastnilo vyše 30 ľudí - miestnych obyvateľov priamo zo susedstva aj zo širšieho územia Petržalky, nechýbali miestni poslanci a pracovníci úradu. Medzi zapojenými boli účastníci rôznych generácií, od tínedžerov po seniorov a seniorky.
- Na **prvom odbornom workshope** sa osobne zúčastnili zástupcovia a zástupkyne zainteresovanej verejnosti, experti a expertky, poslanci a zamestnanci Miestneho úradu Bratislava - Petržalka. Oboznámili sa so špecifikami Nobelovho námestia a doterajšími participatívnymi aktivitami a v následnej diskusii obsiahli viaceré témy, vrátane mobility a bezbariérovosti, zachovanie zelene, až po kultúru a komunitný rozvoj lokality.
- **Druhý odborný workshop** sa kvôli pandemickej situácii uskutočnil v online priestore. Medzi 16 účastníkmi workshopu boli zástupcovia a zástupkyne zainteresovanej verejnosti, experti a expertky na rôzne témy, poslanci a zamestnanci Miestneho úradu Bratislava - Petržalka. Tentoraz sa sústredili na témy, ktoré skúmali námestie z pohľadu atraktivity a bezpečnosti, ale aj z pohľadu histórie a identity a skúmali ďalší postup pri revitalizácii námestia.

5

Klíčové výstupy

Výstupy zo zapojenia verejnosti priniesli množstvo podnetov, ktorých podrobnejší prehľad nájdete v časti “Zistenia a odporúčania”. Na nasledujúcich stranách tejto časti predstavujeme v skrátenej forme hlavné výstupy, ktoré rezonovali naprieč širším spektrom zapojených ľudí a prepájajú názory širšej, organizovanej i odbornej verejnosti. Ak sa budú realizovať, námestie sa môže stať prívetivým a environmentálne udržateľným verejným priestorom.

Foto: Zora Pauliniová

Prepojiť priestor Nobelovho námestia s okolitými priestormi tak, aby sa stalo súčasťou siete petržalských verejných priestorov, no zároveň si vybudovalo jedinečnú tvár a identitu. Do formovania identity by mali byť zapojení nielen odborníci, ale aj ľudia z námestia.

Riešiť priestor tak, aby sa stal inkluzívnym a otvoreným verejným priestorom, prístupným a dostupným pre všetkých (obyvateľov a obyvateľky, mužov a ženy, mladých i seniorky, ale aj zraniteľné či zanedbávané cieľové skupiny).

Pri programovaní námestia vytvoriť priestor pre aktivity i kultúru s rozsahom a charakterom vhodným pre námestie komunitného charakteru, do ktorého fungovania sa budú aktívne zapájať okolití obyvatelia a obyvateľky.

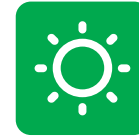
Naplánovať priestor a jeho funkčné využitie pre viaceré generácie a prostredníctvom jeho riešenia umožniť prepojenie rôznych skupín a generácií tak, aby prispelo k vyššej kvalite života ľudí z námestia i návštevníkov.

Foto: Zora Pauliniová

Udržať a rozvinúť zelený charakter priestoru so vzrastlými stromami a s výraznou prítomnosťou vody v priestore. Pracovať s rôznymi aspektmi zelene, od vzrastlých stromov cez trvalkové záhony, využitie popínavek či komunitných záhrad.

Riešením námestia (zelená, zelené strechy, plochy a povrchy, zadržiavanie vody v území) reagovať na klimatickú zmenu a pracovať s mikroklimou námestia tak, aby sa stalo príjemným ostrovom chladu a čistého vzduchu v rámci zástavby, ale aj zdrojom ekosystémových služieb (produkčných, regulačných, kultúrnych, rekreačných i ďalších).

Foto: Zora Pauliniová

Posilniť prepojenie námestia v rámci širších vzťahov smerom na Petržalské korzo, na okolité obytné domy s terasami, verejné inštitúcie a ďalšie dostupné verejné priestory i na ďalšie dôležité destinácie a smery.

Riešiť mobilitu predovšetkým pre peších a cyklistov, bezbariérovo a v logických líniách pohybu. Postupne sa vysporiadať s autami na parkoviskách, ktorých plochy tvoria významné funkčné a vizuálne bariéry okolo námestia.

Foto: Zora Pauliniová

Nadviazať na historický odkaz územia, sprítomniť a zviditeľniť dávnejšiu i novšiu históriu a rozvíjať vlastnú identitu námestia.

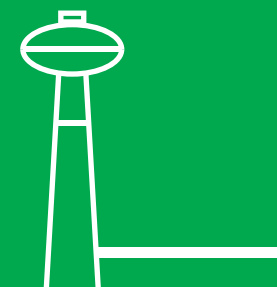
Prostredníctvom celkového riešenia priestoru, využívajúceho dizajn a citlivé umelecké intervencie, posilniť jedinečný charakter námestia, ktorý stavia na rôznych vrstvách histórie.

6

Historický kontext a sůčasný stav

Nobelovo námestie je pestrým miestom, na ktorom sa prelínajú viaceré vrstvy minulosti i súčasnosti. Nájdeme tu zvyšky starej Petržalky, napríklad historickú gaštanovú alej, zastúpená je tu aj modernejšia výstavba z čias socialistickej Petržalky a vnímame tu aj odtlačky aktuálnej doby. Sieť chodníkov i trás sem privádza rôzne skupiny ľudí – žiakov a žiačky zo školy, návštevníkov blízkeho kostola, ľudí, ktorí prišli nakupovať, tínedžerov z neďalekého gymnázia, či rodiny s deťmi, ktoré si sem prišli posedieť a či hrať sa na ihrisku. Na históriu i formovanie námestia sme sa pozreli prostredníctvom pohľadu na starú Petržalku, na novšie obdobie výstavby Petržalky, i na súčasný stav a rozvoj s ním spojený.

6.1 Stará Petržalka

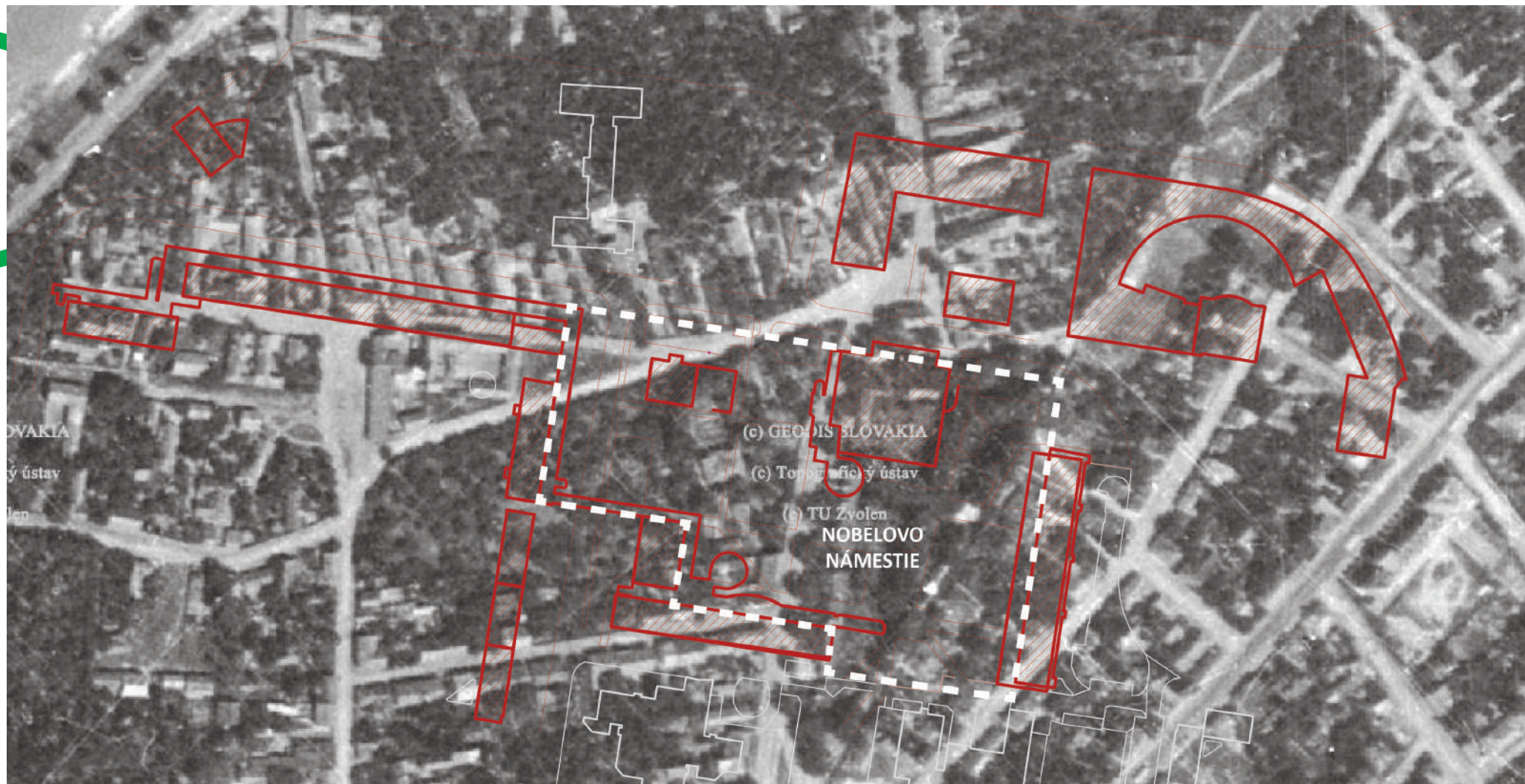
Námestie vzniklo na tomto mieste v druhej polovici 80. rokov 20. storočia v rámci výstavby bytových domov a infraštruktúry v miestnej časti Dvory. Súčasný názov nesie od 1. apríla 1991. Svoje meno získalo podľa Alfreda Nobela, švédskeho vynálezcu dynamitu a zakladateľa Nobelovej ceny. Nobelovo námestie je územie priestorovo vymedzené objektmi polyfunkčných bytových domov s terasami,

sprístupňujúcimi parter domov, ale aj parter objektov občianskej vybavenosti v území.

Na námestí začína Petržalské korzo (dopravná tepna pešieho a cyklistického pohybu), ktoré prepája samotný priestor so železničnou stanicou Petržalka. Korzo je kľúčové kvôli prístupu na námestie z južnej strany a tiež je prakticky jediným spôsobom, ako sa na námestie dostať z územia Petržalky na východ od železnice. Cestou po korze návštevník prechádza okolo kostola Povýšenia sv. kríža, známeho hostinca Lipa či bývalého objektu Miestneho národného výboru. Korzo je do značnej miery pripomenutím pôvodnej obce Petržalka, ktorá ležala na území Dvorov ešte pred výstavbou nového mestského sektoru v 70-tych rokoch.

V miestach dnešného Nobelovho námestia sa nachádzal pôvodný petržalský cintorín, existujúci prakticky od vzniku Petržalky, ktorý po jeho zrušení nahradil súčasný cintorín za bývalým areálom MATADOR. Túto funkciu na námestí stále pripomína alej gaštanových stromov v jeho východnej časti, pri polyfunkčnom bytovom dome bez terasy. Alej je vysadená v osi bývalého cintorína, ktorá nadväzovala smerom na juh na pôvodnú os korza.

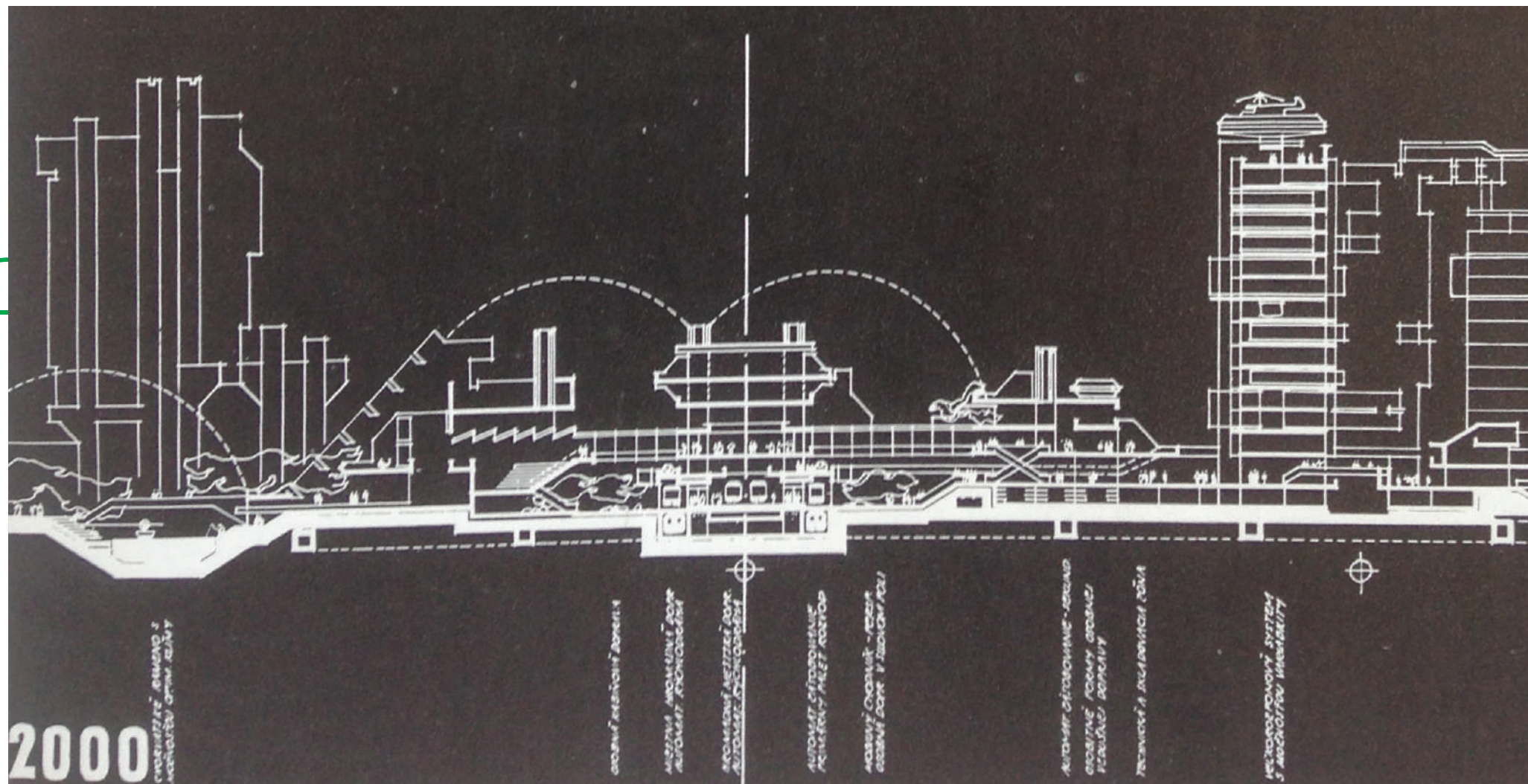

Vďaka historickej ortofotomape z 50-tych rokov z Technickej univerzity vo Zvolene vieme jasne prekryť súčasnú situáciu námestia s pôvodnou obcou Petržalka. Je z nej zrejmé, že súčasné námestie z významnej časti zaberá cintorín a zvyšná časť bola využitá pre bývanie v rodinných domoch. Náznakovito zostali zachované trasy niektorých ciest,

v širšom okolí dokonca aj objekty napr. už spomínaného kostola Povýšenia sv. kríža s farou alebo objekt súčasného Súkromného gymnázia Mercury – bývalá štátna ľudová škola.

6.2 Nová Petržalka - plánovanie nového mestského sektora

V roku 1966 bola vyhlásená medzinárodná urbanistická súťaž na nový mestský sektor „Bratislava – Petržalka“. Po vyčerpaní dostupných rozvojových plôch na ľavom brehu Dunaja sa

mesto malo začať rozvíjať aj na jeho pravom – južnom brehu. Sídliisko Petržalka bolo už od úplného začiatku plánované ako plnohodnotný mestský sektor s jasným centrom a s funkčne rôznorodou občianskou vybavenosťou. Súťaž nemala víťaza, ale bolo v nej udelených hneď päť tretích cien.

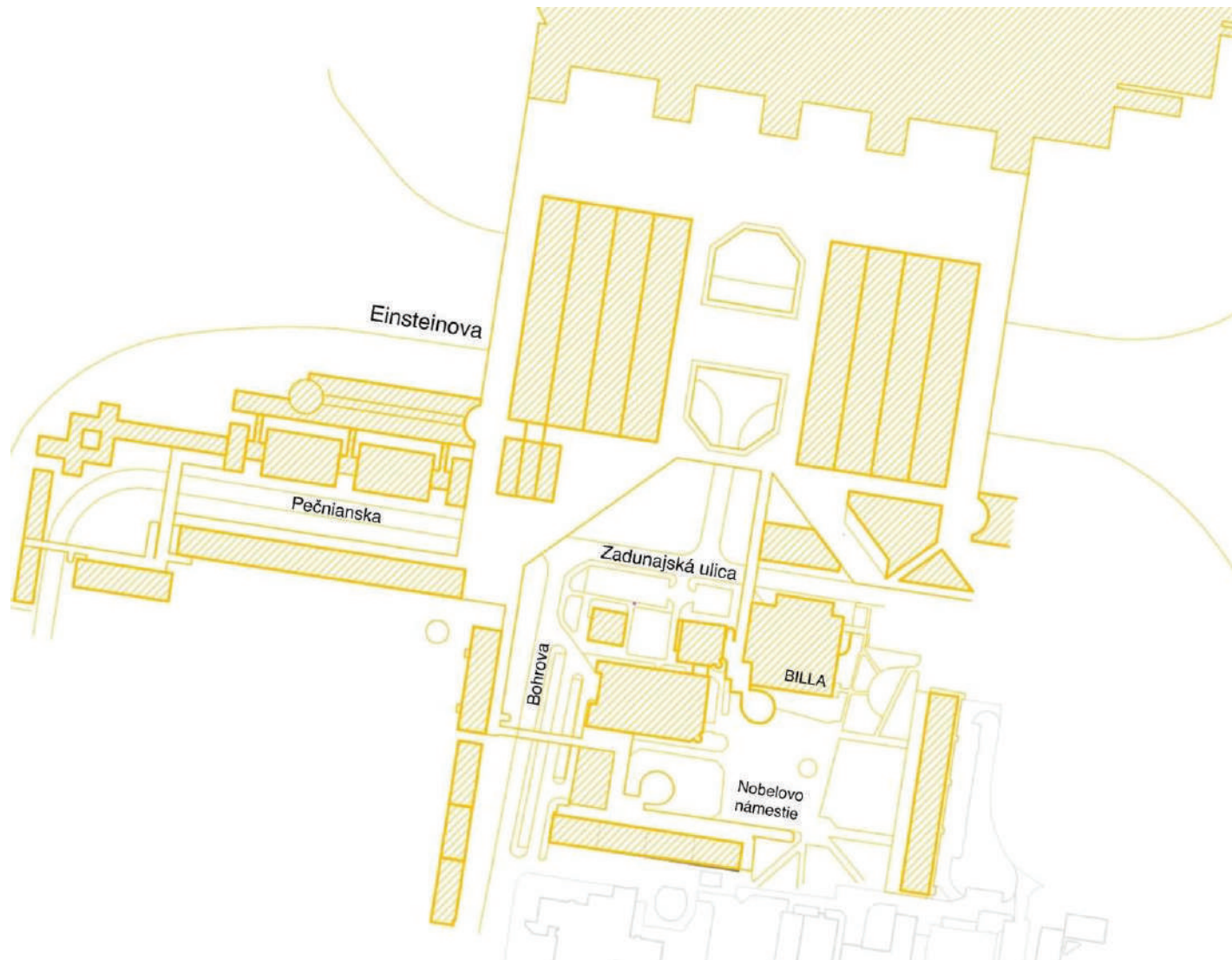
Urbanistický a architektonický návrh Petržalky, ktorý sa nakoniec realizoval, vytvoril bratislavský Stavoprojekt s kolektívom okolo architektov Chovanca a Talaša.

Výstavbu realizoval národný podnik Pozemné stavby Bratislava. Výstavba začala 2. apríla 1973 položením základného kameňa na Námestí hraničiarov.

Aj keď v 60-tych rokoch bola sídlisková zástavba charakteristická kombinovaním líniových a bodových objektov, samotná Petržalka sa už niesla v nových intenciách poloopených blokových štruktúr. Jednotlivé bloky boli zoskupené do troch okrskov: Dvory, Lúky a Háje. V súlade s dobovým názorom na rozvoj miest bola v návrhu komplexne poňatá aj tzv. vertikálna segregácia - odlúčenie pešej a motorovej dopravy.

Koncepcia Petržalky bola postavená na východo-západnej dopravnej tepne na severe územia a na centrálnej rozvojovej severojužnej osi. Os priniesla navrhovaný viacúrovňový dopravný koridor s metrom a automobilovou dopravou na teréne a s pešími trasami na vyvýšených terasách s občianskou vybavenosťou. Terasy boli medzi sebou prepojené pešími lávkami. V celom území bola naplánovaná aj vyššia občianska vybavenosť.

Z viacerých objektívnych príčin a zároveň kvôli nedostatku financií sa však koncept v plnej miere nezrealizoval. Centrálna os, ale aj ďalšie podobne riešené lokality, založené na vertikálnej segregácii ako na kľúčovom koncepte rozvoja (medzi ne patrilo aj Nobelovo námestie) neboli dobudované.

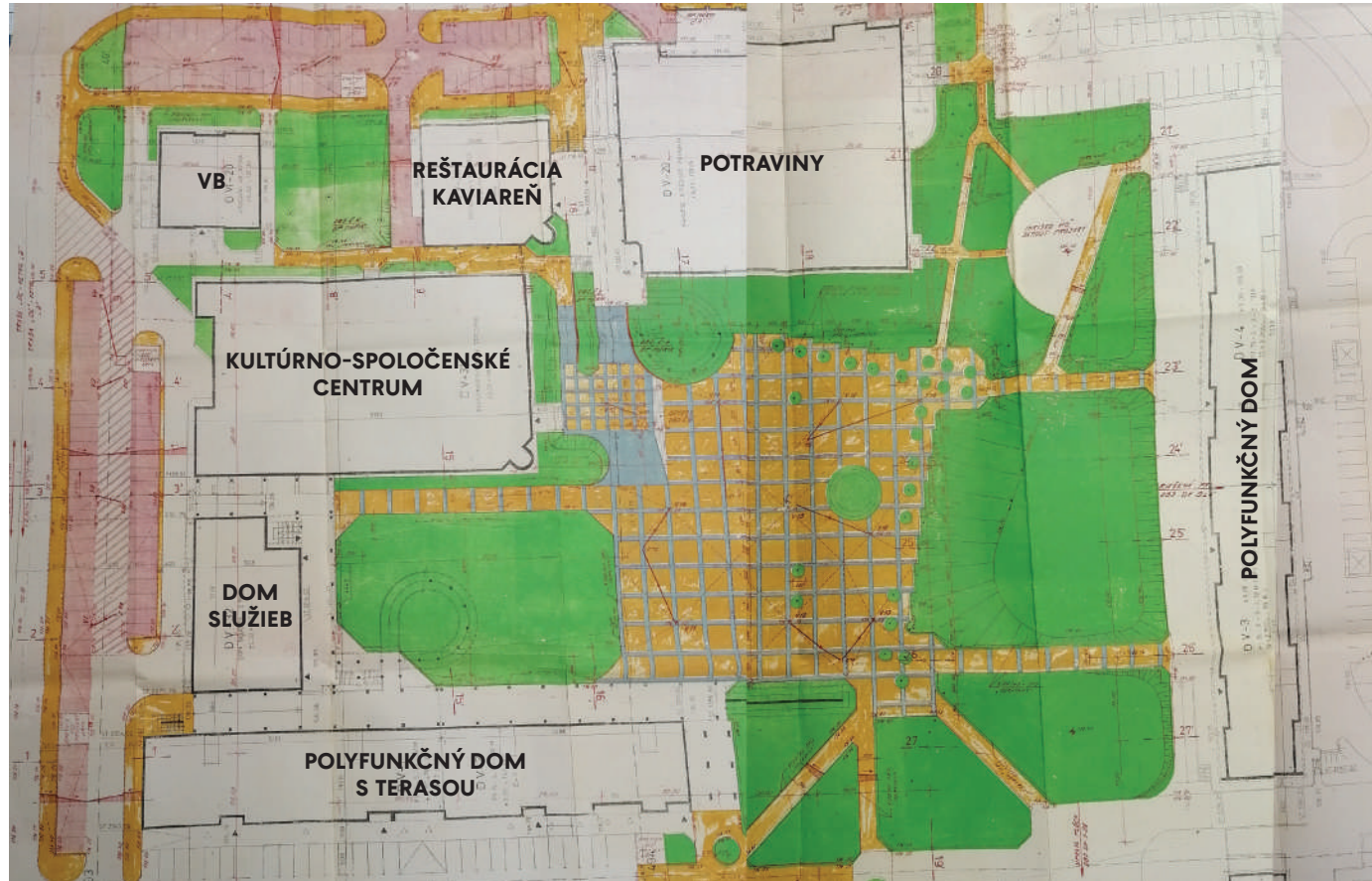

Plán výstavby a vertikálnej segregácie v oblasti Nobelovho námestia, autor znázornenia: Ing. arch. Viktor Kasala

Okolie Nobelovho námestia bolo plánované ako sústava mimoúrovňových peších priestorov, prepájajúcich objekty určené na parkovanie, občiansku vybavenosť vyššieho až nadmestského významu a bývanie. Bývanie bolo vybudované prioritne, po ňom malo nasledovať dobudovanie občianskej vybavenosti a vyššej dopravnej infraštruktúry. Námestie malo byť vstupným uzlovým bodom pre plató, preklenujúce Einsteinovu ulicu s diaľnicou, ktoré malo popri polyfunkčných objektoch privádzať návštevníka až ku výstavisku INCHEBA. Tak mala byť zabezpečená bezkolízna pešia doprava, oddelená od automobilovej premávky v zmysle vtedy uplatňovaných zásad modernistického urbanizmu. Preklopenie diaľnice malo umožniť pokračovať z námestia pešo až k mostu SNP a ďalej do historického centra Bratislavy. Kvôli tomuto plánu sa mala zbúrať existujúca zástavba, vrátane budovy gymnázia A. Einsteina (ktorá sa však napokon zachovala).

Napokon boli vybudované len polyfunkčné domy s terasami a občianskou vybavenosťou v parteri, objekt verejnej bezpečnosti (dnešná budova polície na severozápade námestia), dom služieb (objekt pri terase na juhozápade námestia) a objekt obchodného domu s potravinami (súčasný obchodný dom BILLA). Nerealizoval sa plánovaný objekt kultúrno-spoločenského centra ani objekt reštaurácie s kaviarňou na severe územia. Dobudované neboli ani masívne plochy terás, premostujúce priestor až k objektu výstaviska INCHEBA s ďalšími objektmi vybavenosti.

Namiesto pôvodného koncepčného riešenia zostali domy s terasami oddelené prázdny trávny plochami a dodnes je prístup do bytových domov a do občianskej vybavenosti plný prekážok a bariér, nielen kvôli nedostavaným objektom, ale aj kvôli zanedbanej údržbe a technickým problémom, súvisiacim s nekvalitnou výstavbou. Niektoré chýbajúce priestory občianskej vybavenosti boli na Nobelovom námestí postupne dobudované až v neskoršom, postsocialistickom období trhovej ekonomiky.

6.3 Súčasný stav námestia

Plocha námestia bola realizovaná v súlade s plánmi z roku 1983. Súčasťou námestia je dnes spevnená plocha na pôde bývalého cintorína, vymedzená časťou jeho zachovanej aleje. Tá čiastočne tieni susediace detské ihrisko na severovýchode námestia. Námestiu kompozične dominuje viacero rámp kruhového pôdorysu. Jedna z nich mala vytvárať nástup na úroveň terasy pri objekte potravín a sprístupniť plánované plató nad Zadunajskou ulicou. Tá druhá, pri objekte domu služieb, mala prepájať druhé podlažie objektu potravín s objektom kultúrno-spoločenského centra a cez lávku a terasu na Bohrovej ďalej pokračovať na plató nad Einsteinovou.

Foto: Zora Pauliniová

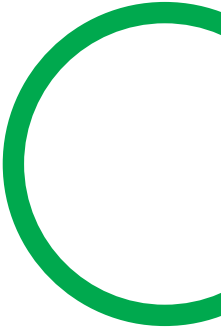

Foto: Zora Pauliniová

Terasy (v porovnaní s plánovaným prepojeným chodníkom a vzdušnými lávkami) sa stali izolovanými ostrovmi. V území Nobelovho námestia a jeho okolia nie je kľúčovým problémom absentujúce prepojenie terás, ale ich bariérové riešenie voči úrovni terénu a absencia kvalitných, udržiavaných a bezbariérových nástupov na terasy. Postupným vyprázdňovaním prevádzok sa z nich strácajú aj potenciálne ciele návštev a vďaka tomu ešte viac degradujú.

Výrazným pozitívnym dopadom toho, že sa pôvodný koncept nedotvoril je však množstvo zelených plôch, ktoré umožňujú námestiu “dýchať” a spoluvytvárajú príjemnú mikroklimu námestia. Prítomnosť vzrastlých stromov (počnúc historickou alejou pagaštanov, cez ďalšie dominantné solitéry až po novšiu čerešňovú výsadbu), prirodzené zatienenie stromami i trávnaté plochy na významnej časti námestia vnímajú ľudia ako “poklady” tohto miesta, ako to potvrdzuje aj realizovaný dotazníkový prieskum názorov. Potenciálne pobytové kvality zelených plôch sa môžu ďalej rozvinúť za predpokladu ochrany a rešpektovania existujúcej zelene a v rámci zmysluplného koncepčného rozvoja námestia ako zeleného priestoru (vid' kapitola Zistenia a odporúčania - 7.2. Námestie ako príjemný zelený priestor).

K možnostiam dobudovania námestia

Odstránenie bariér a komplexné vyriešenie prepojenia rôznych výškových úrovní by mohlo námestiu a jeho okoliu sprístupniť množstvo priestorov občianskej vybavenosti a otvoriť nové potenciály a možnosti rozvoja.

Rampy k objektom s terasami, vybudované v 80-tych rokoch, už nespĺňajú súčasné technické normy pre inkluzívne plánovanie - do budúcnosti je preto na mieste otázka, či sú ako kompozičné akcenty námestia natoľko významné, že pri jeho rozvoji zostanú ako výtvarné a architektonické prvky zachované a budú upravené, prípadne rozšírené, alebo budú nahradené novými rampami v súlade so súčasnými normami.

Náznak toho, že koncept vertikálnej segregácie pohybu v území nemusí byť ešte úplne prekonaný, je aj samotná realizácia polyfunkčného súboru Einpark, ktorého západná časť nadväzuje na pešiu a cyklistickú lávku ponad Einsteinovu a pokračuje pozdĺž celej západnej fasády objektu až k jej južnému okraju. Zostáva teda len niekoľko metrov na preklopenie Zadunajskej ulice a prepojenie tejto trasy s objektom obchodného domu BILLA cez terasu pohostinstva Derby PUB.

Na druhej strane je opätovné využívanie vertikálnej segregácie možným zdrojom priestorových konfliktov do budúcnosti. Je dobré si pripomenúť, že koncept vertikálnej segregácie tak, ako sa najčastejšie uplatňuje

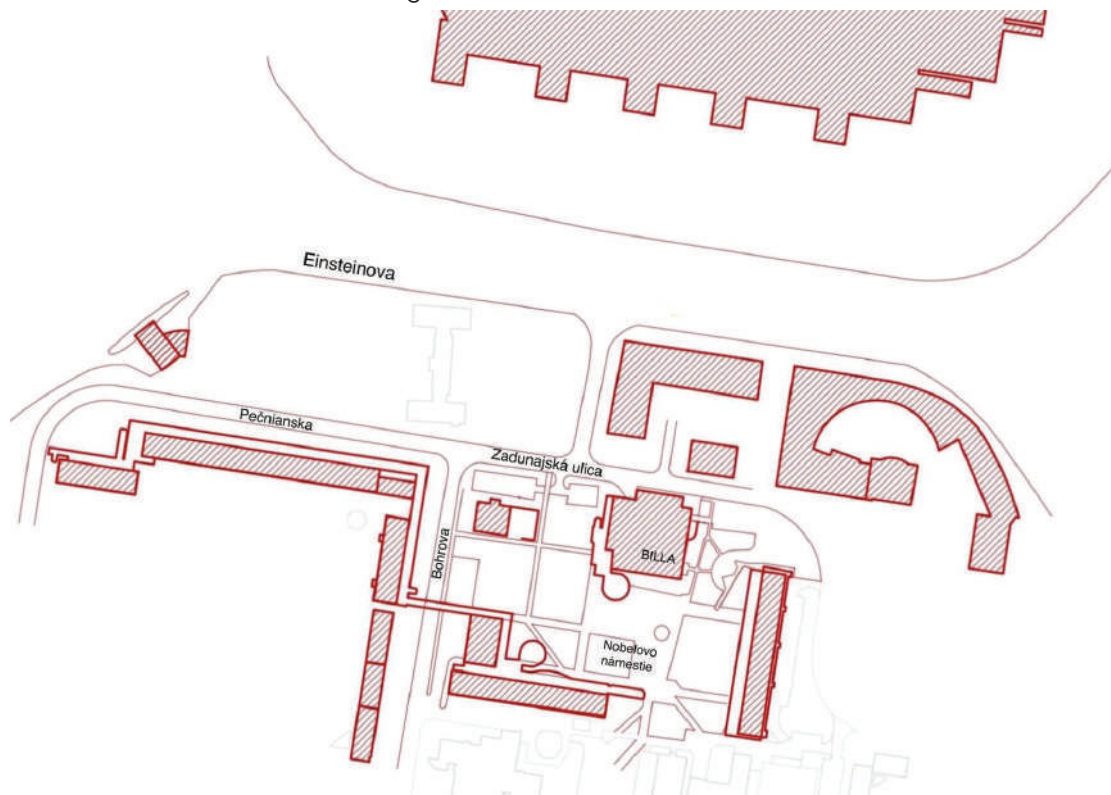
na Slovensku je do určitej miery diskriminujúci, pretože pracuje s presúvaním pešej a cyklistickej dopravy na inú úroveň (nad terén, pod terén), ale automobilovú dopravu väčšinou necháva na najdostupnejšej úrovni - na povrchu.

V diskusii sa objavila výhľadová možnosť viesť cyklotrasu po prepojených terasách, v takom prípade by sa však konflikty s návštevníkmi prevádzok presunuli z námestia na terasu, kde sú priestorové pomery ešte stiesnenejšie, línia trás lomená a cyklotrasa by nemohla mať tranzitný charakter s možnosťou rýchleho pohybu. Navyše by na ploche námestia musela pôvodná cyklotrasa aj tak ostať kvôli cyklistom, ktorí využívajú miestne destinácie na úrovni terénu (park, posedenie, občerstvenie, stretnutia na námestí, škola, úrady). Pri riešeníach, ktoré by sa vracali k pôvodným konceptom budovania Petržalky ako sídliska treba preto pristupovať citlivo a hľadať rovnováhu medzi modernistickým konceptom plánovania a konceptom, ktorý zohľadňuje aktuálne princípy, týkajúce sa udržateľnej dopravy, sociálneho rozvoja či životného prostredia a reakcie na klimatickú krízu.

Zaujímavým reliktom pôvodných plánov v území je zámer prepojenia jestvujúceho objektu občianskej vybavenosti pri premostení cez Bohrovu ulicu na nevybudované kultúrne centrum plánované v jeho susedstve. Tento zámer je viditeľný z nosnej konštrukcie existujúcej

K možnostiam dobudovania námestia

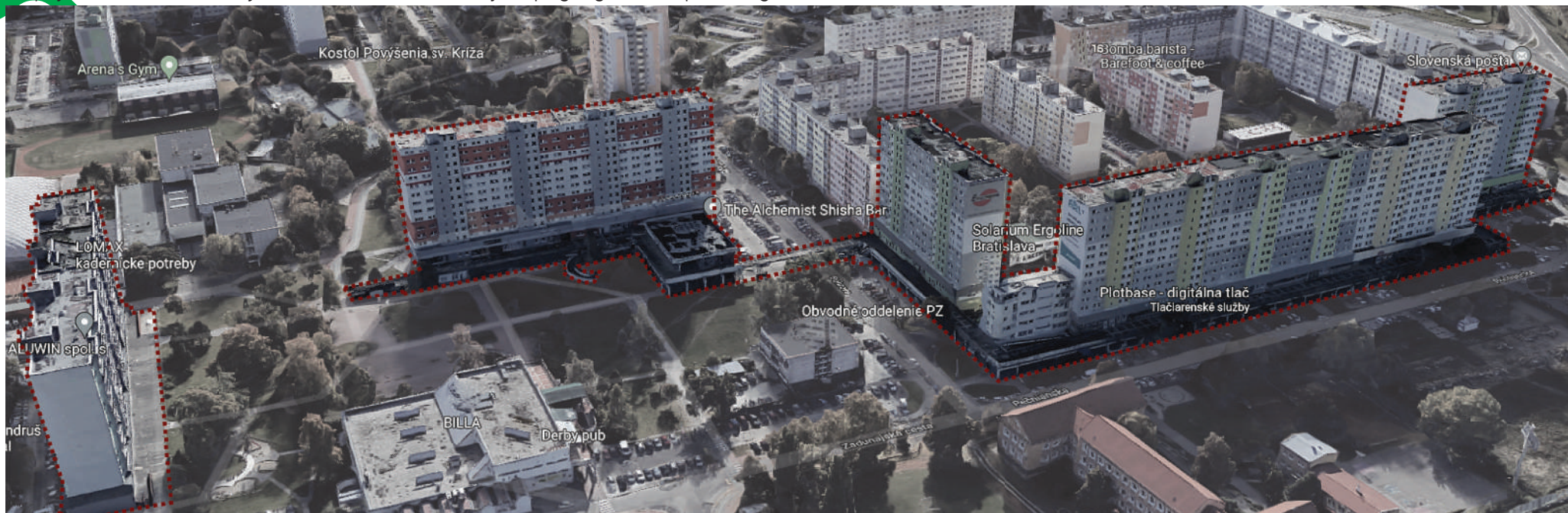
Súčasná štruktúra v oblasti Nobelovho námestia, autor: Ing. arch. Viktor Kasala

terasy, ktorá je širšia ako jej pochôdna časť, stĺpy nesúce terasu sú vysunuté mimo jej pôdorys a ukazujú miesto, kde terasa mala byť prepojená s objektom kultúrneho centra.

Účastníci participatívnych aktivít opakovane uviedli problém s nedostatkom možností kultúrneho vyžitia v tejto časti Dvorov. Nevybudovaním kultúrno-spoločenského centra tomuto územi (celé Dvory VI) chýba objekt zastupujúci funkciu kultúry. Kultúrne aktivity by v kontexte námestia boli pre život vo verejnom priestore prínosom. Pre tento účel však nemusí byť nevyhnutné vybudovať

nový centrálny objekt, ako ukazuje skúsenosť s aktivovaním námestia počas udalosti Komunitný život v Petržalke, ktorá oživila námestie sezónne, ako aj celoročná prevádzka Miestnej knižnice Petržalka na terase na ul. Vavilovova 24 a 26. Plochy so vzrastlou zeleňou alebo vhodné pre výsadbu vzrastlej zelene či vodozádržné opatrenia sú do budúcnosti, najmä v kontexte zmeny klímy, nesmierne dôležité a je potrebné s nimi nakladať s ohľadom na poskytované cenné ekosystémové služby. Záberu takýchto plôch sa môžeme vyhnúť využitím existujúcich objektov, prípadne parterov terás na námestí.

Rozšírená nosná konštrukcia terasy pri dome služieb – relikv prepojenia na kultúrno-spoločenské centrum | Foto: Viktor Kasala

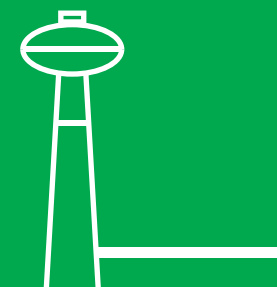
Rozličné riešenie zábradlia na terase - relikv plánu prepojenia s pôvodne plánovaným plátom; dnes vytvára možnosť prepojenia s Einparkom | Foto: Viktor Kasala

7

Vízia pre
námestie

Na ceste k vízii

Nobelovo námestie v Petržalke je námestím viacerých tvári. Ten, kto sa díva pozorne, nájde vrstvy, ktoré tu zanechala história, vrstvy bez mejkapu a s viditeľnými vráskami. Na opačnej strane spektra sa nachádzajú nánosy, ktoré sa pokúšajú námestie zladiť či sceliť, prekryť neporiadok či rozbitosť novými intervenciami. Tou najviditeľnejšou vrstvou je pečať výstavby z čias budovania socialistickej Petržalky, pozorovateľná v štruktúrach, tvaroch i materiáloch – betónové chodníky, terasy a piliere, paneláky aj o čosi novšia výstavba. Ako všetky tieto vrstvy a nánosy zladiť?

To, čo vám prinášame ako víziu, vyplynulo z mnohých diskusií priamo na tvári miesta, ale aj na pôde samosprávy. Obraz želaného budúceho stavu pomenúva, ako by malo námestie vyzerieť, keď raz bude "hotové". Ide o spoločnú predstavu, formulovanú na základe podnetov verejnosti, zapojenej do procesu. Ak sa postupne zrealizujú kľúčové odporúčania, môže sa stať zeleným a pokojným, ale zároveň životaschopným priestorom - láskavým, inkluzívnym a funkčným.

Foto: Zora Pauliniová

Nobelovo námestie je nielen tranzitnou, ale aj pobytovou zónou pre rôzne cieľové skupiny. Susedov i okoloidúcich pozýva k zastaveniu a tráveniu voľného času. Priestor pôsobí celistvo a jednotne, ale aj susedsky a komunitne – ako atmosférou, tak prepojením aktivít, ktoré citlivo vyvažujú pestrosť a dynamiku námestia strategického významu s rešpektom k potrebám miestnych obyvateľov.

Zelený a príjemný priestor námestia definujú zelené plochy s dažďovými záhradami a opatreniami na zadržanie vody v území. Stromy a kríky ponúkajú príjemný chládok a prispievajú k čisteniu ovzdušia. Ku klimatickému komfortu a udržateľnosti prispieva využitie prírodných materiálov a priepustných povrchov. Voda je prítomná v rôznych podobách a je dôležitou súčasťou námestia.

Priestor je prístupný, bez bariér, a ponúka možnosť plynulého prechodu viacerými smermi – ako východiskový bod petržalského korza na ceste od Incheby na petržalskú stanicu, aj ako miesto pre priečne prepojenia a celkovo pre bezpečný pohyb chodcov a cyklistov. Umožňuje bezbariérové prepojenie rôznych destinácií pre pestrú skupinu ľudí - okolité parkoviská už nie sú vizuálnou, fyzickou alebo funkčnou bariérou. Vstupy na námestie umožňujú rýchlu orientáciu a plynulý prechod medzi susednými ulicami a priestormi.

Dizajn priestoru námestia je atraktívny, jeho mobiliár bezpečný a umožňuje jednoduchú údržbu. Námestie je významnou súčasťou siete petržalských zelených verejných priestorov, s vlastnou identitou a charakterom, ktorý radi spoluvytvárajú ľudia, ktorí ním prechádzajú a tiež ktorí na ňom pobudnú.

Celkové riešenie námestia zosúladuje jedinečnú históriu a súčasnú identitu. Stalo sa príjemnou destináciou, kde sa ľudia radi zastavujú a trávia tu čas v rôznych obdobiach roka a v rôznych častiach dňa. Námestie je živým miestom s dostupnými službami okolitých obchodov a občianskej vybavenosti. Nie je ani príliš hlučným priestorom pre stretnutia, posedenia na lavičkách alebo v tráve pod stromami, ale pravidelne sa stáva miestom, kde sa dá zapojiť do rôznych zaujímavých kultúrnych a komunitných aktivít.

8

Zistenia a odporúčania

Podkladom pre túto časť správy boli podnety miestnych obyvateľov, ich volených zástupcov a odborníkov z rôznych oblastí, zaznamenané v rámci procesu participatívneho plánovania. Za dôležité sme považovali zistenia prezentovať tiež pomocou:

- grafov z dotazníka, ktorý realizovala mestská časť,
- fotografií z prieskumov miesta,
- vybraných citátov, ktoré ukazujú, ako situáciu vnímajú respondenti a respondentky vlastnými slovami.

Text v tejto časti správy sme pre prehľadnosť rozčlenili nasledovným spôsobom, ktorý sa v jednotlivých kapitolách opakuje:

- **Základné pojmy** / kľúčové slová súvisiace s témou
- **Kľúčové otázky** / čo je v tejto kapitole potrebné zodpovedať
- **Popis situácie** / tu vychádzame prevažne z výstupov zo stretnutí, dotazníka či rozhovorov
- **Vízia** / predstava budúceho stavu
- **Odporúčania** / aké odborné riešenia navrhujeme na základe zistení
- **Vybrané citáty** / výstižné podnety, nápady a návrhy priamo od respondentov participatívnych aktivít, ktoré ilustrujú danú tému

8 | Zistenia a odporúčania

8.1

Námestie ako priestor pre ľudí

Pobyt a tranzit / Zóny a funkcie pre rôzne cieľové skupiny /
Rozvoj komunity, inkluzívnosť a viacgeneračnosť /
Ľudia bez domova, marginalizované skupiny, skupiny na okraji

Kľúčové otázky

- Komu má patriť námestie a čo sa na ňom má diať?
- Ako majú byť rozvrhnuté aktivity na námestí?

Situácia

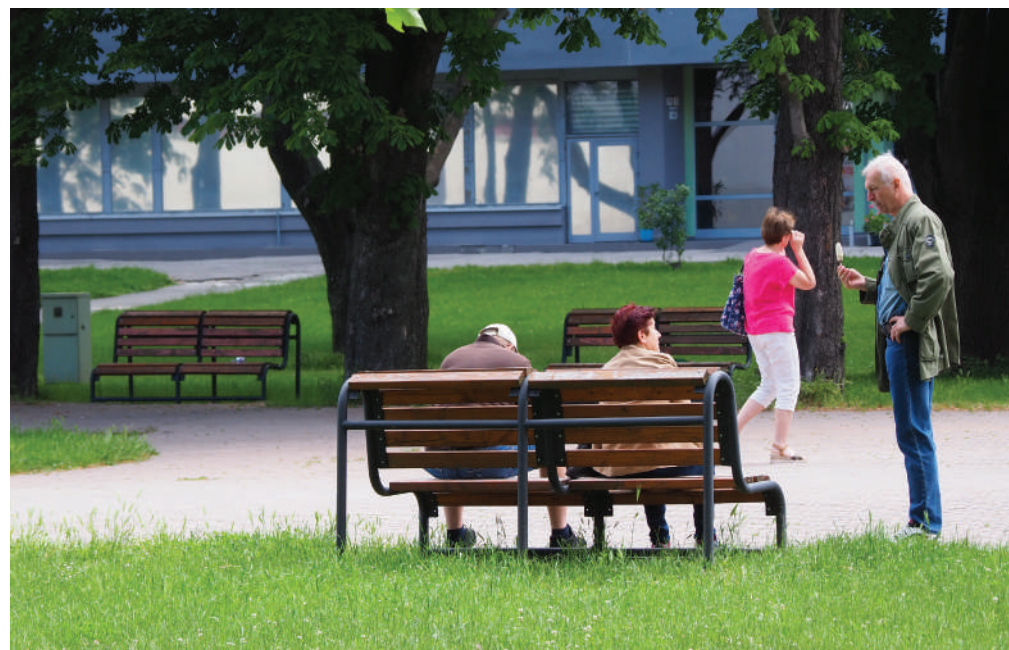
Keď hovoríme o Nobelovom námestí pre ľudí, predstavujeme si pod tým priestor pre rôznorodé cieľové skupiny, ktoré sa na námestí stretávajú a využívajú ho, ale aj priestor pre spoločenstvo ľudí, ktoré by malo byť ako komunita niečím charakteristické. V neposlednom rade na stretnutiach s verejnosťou zaznievalo aj pomenovanie skupín na okraji, napríklad ľudí bez domova, alebo iných marginalizovaných skupín, s ktorými sa často spájali negatívne konotácie.

Opatrenia, ktoré na takto zadané skupiny nadväzujú, sú rôznorodé. Pohľad na rôzne cieľové skupiny a ich potreby a potenciály sa stáva východiskom pre rôzne riešené funkčné zóny či priestorové niky (iné pre deti, iné pre seniorov a seniorky, iné pre dospelých...). Snahy rozvíjať komunitu ako celok sa zase snažia nájsť aktivity, ktoré by ľudí prepájali, aktivizovali a nazerali na funkčné využitie námestia prierezovo. Téma „skupín na okraji“ prináša zase iné riešenia, do ktorých sa z pohľadu verejnosti premietali snahy reagovať na nežiaduce správanie niektorých skupín (hlučnosť, neporiadok, atakovanie okoloidúcich).

Priestor námestia využívajú na pobyt i na tranzit rôzne cieľové skupiny. | Foto: Zora Pauliniová

Priestor námestia využívajú na pobyt i na tranzit rôzne cieľové skupiny. | Foto: Zora Pauliniová

Lavičky a usporiadanie sedenia vytvárajú “komunikačné jadrá” pre pre rodiny s deťmi, seniorov i teenagerov. Zatiaľ nie je v priestore navrhnutý rôznorodejší mobiliár, ktorý by bol atraktorom a aktivátorom pre pestrejšie využitie priestoru. | Foto: Zora Pauliniová

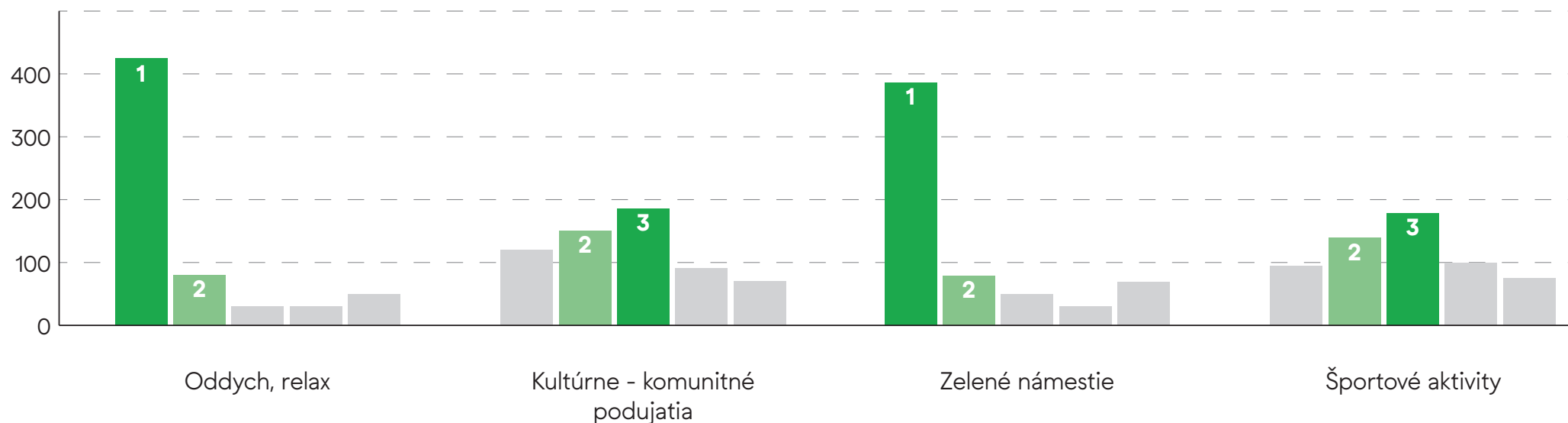

Bezpečné a do veľkej miery aj bezbariérové prostredie umožňuje pohyb peších, ľudí s podporou, rodičov s kočíkom, ale aj detí či dospelých na bicykloch. | Foto: Zora Pauliniová

Zaujímavým zdrojom informácií boli odpovede na otázku z dotazníka, ktoré sa pýtali, ako ľudia vnímajú kvalitu priestoru na námestí, aký charakter by námestie malo podľa ľudí mať a čo by privítali na námestí v budúcnosti.

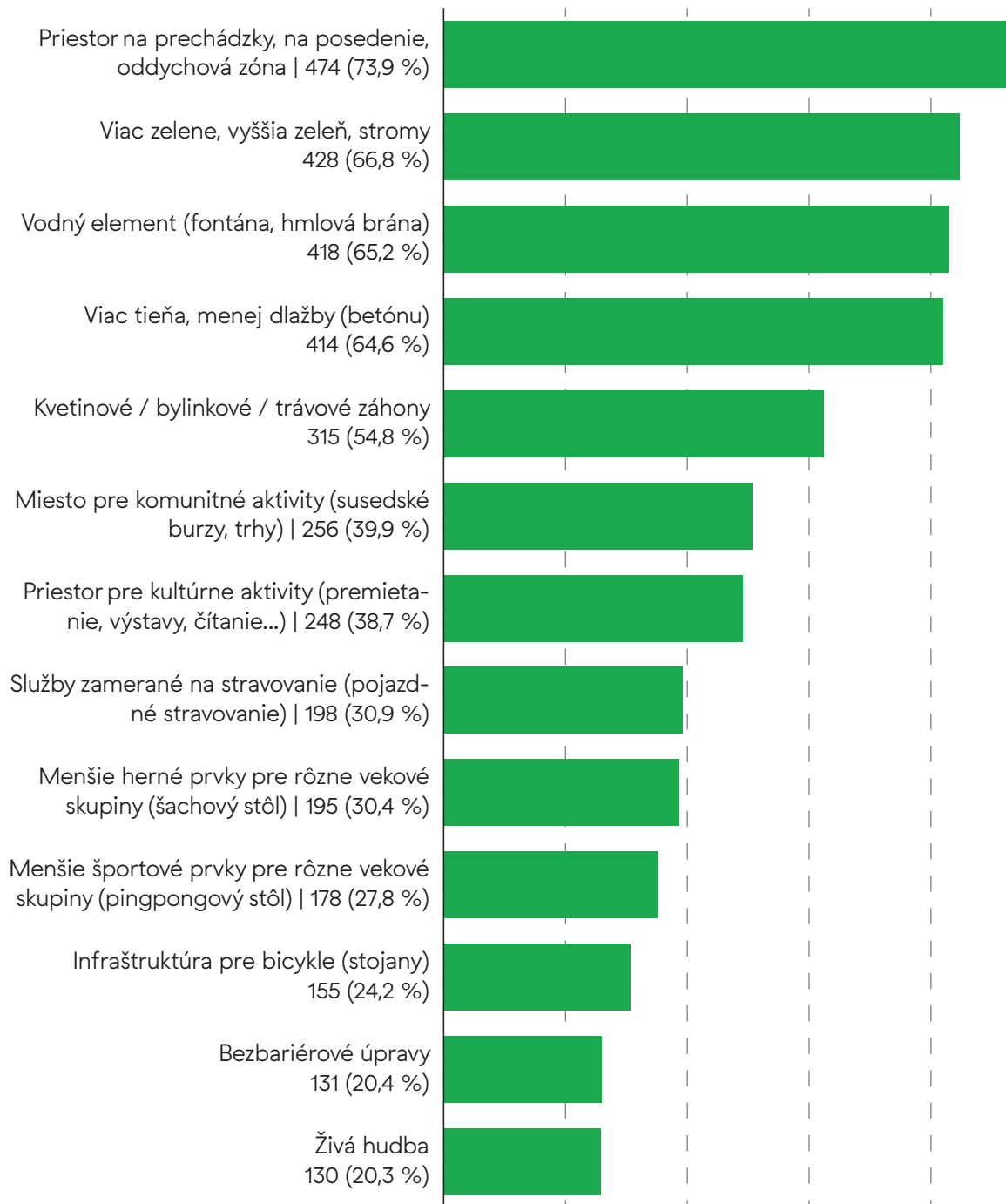

Graf 1 | Aký charakter by malo podľa vás mať námestie? (1 - najdôležitejšie, 5 - najmenej dôležité)

Charakter námestia. Väčšina respondentov dotazníka výrazne preferuje, aby malo námestie prevažne oddychový a relaxačný charakter, a tiež aby bolo zelené. Kultúrne alebo športové aktivity na námestí sú pre respondentov dôležité až v druhom rade.

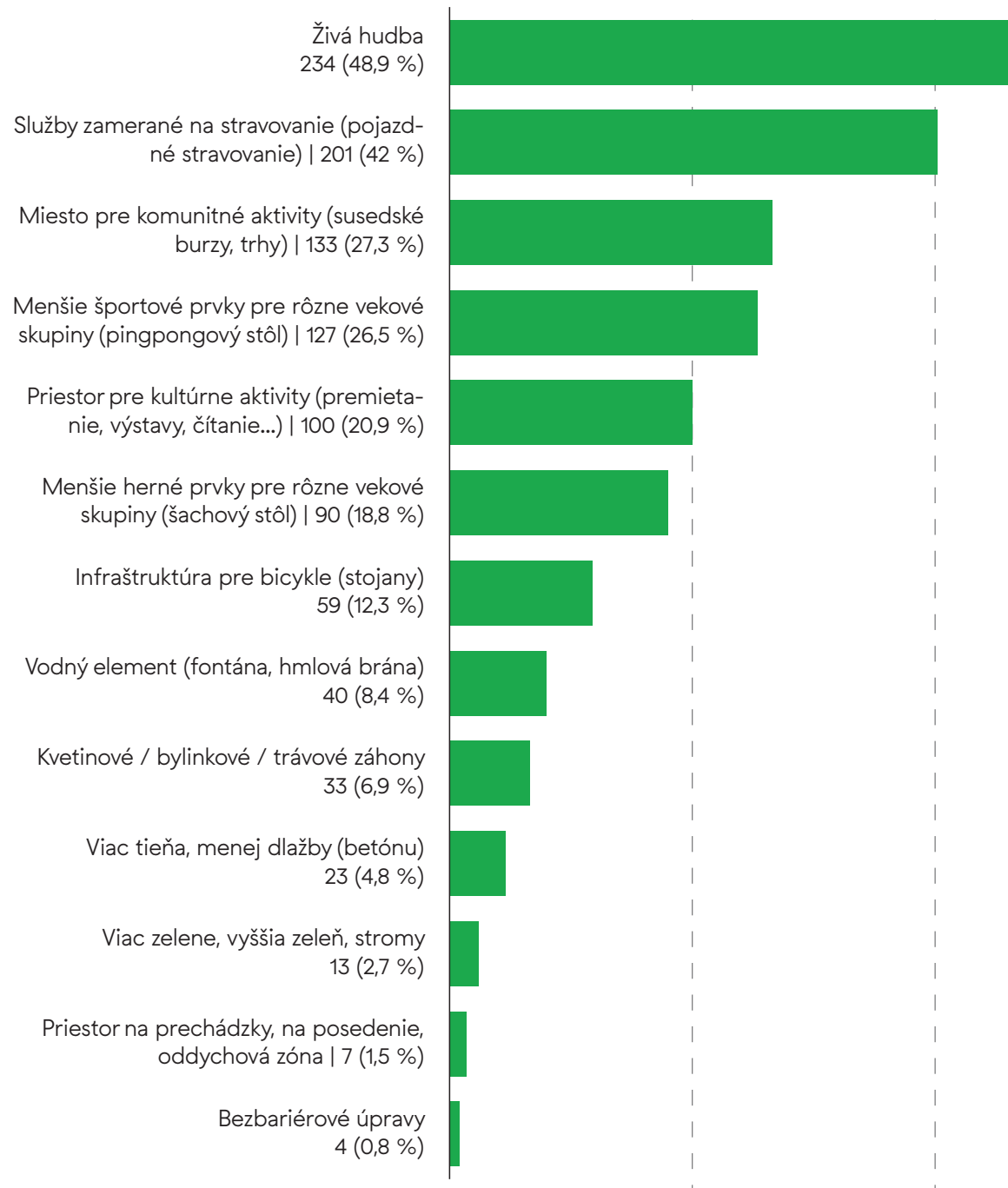
Graf 2 | Čo by ste privítali na Nobelovom námestí v budúcnosti?

Preferované prvky a aktivity. Na námestí sú respondentmi a respondentkami dotazníka najviac vítané príležitosti pre prechádzky, posedenie a oddych. Chcú tiež viac zelene a stromov, viac tieňa a menej betónu. Vodný element je tiež žiadúcim prvkom.

Graf 3| Aké funkcie by ste na námestí v budúcnosti určite nechceli?

Prvky a aktivity, ktoré si obyvatelia neželajú. Pri obrátení otázky na najmenej preferované prvky a aktivity, sme od respondentov zistili, že najčastejšie si z ponúkaných možností respondenti neželajú najmä živú hudbu, pojazdné stravovanie, miesto pre komunitné aktivity ani menšie športové prvky.

Vízia

Námestie je významnou súčasťou siete petržalských zelených verejných priestorov, s vlastnou identitou a charakterom, ktorý radi spoluvytvárajú ľudia, ktorí ním prechádzajú a tiež ktorí na ňom pobudnú.

Námestie je nielen tranzitnou, ale aj pobytovou zónou pre rôzne cieľové skupiny. Jeho riešenie a funkcie, ktoré poskytuje, pomáhajú rozvíjať jeho sociálny kapitál - pozývajú susedov i okolidúcich k zastaveniu a tráveniu voľného času. Priestor pôsobí celistvo a jednotne, ale aj susedsky a komunitne – ako atmosférou, tak prepojením aktivít. Existuje tu rovnováha medzi pestrosťou a dynamickosťou námestia a určitou domáckosťou, komornosťou či inými potrebami miestnych obyvateľov, ktoré sú rešpektované.

Verejný priestor ako priestor pre ľudí je predovšetkým otvoreným, príjemným a inkluzívnym miestom, ktoré je formované nielen fyzickými intervenciami (dizajnom), ale aj programovými či sociálnymi intervenciami. Priestor námestia je čitateľný a zároveň svojou štruktúrou umožňuje rôznorodé funkcie. Ľudí pozýva a zároveň umožňuje reguláciu nežiadúceho správania.

Odporúčania

Posilniť a rozvíjať rôzne funkcie, vhodné k danému priestoru

- **Identifikovať zóny a navrhnuť aktivity, ktoré by sa v nich mohli diať**, pritom rešpektovať pobytovej aj tranzitnej funkcie námestia. Navrhnuť také strategické zónovanie, ktoré tranzit a pobyt čiastočne odčlení, inšpiruje užívateľov k rôznym aktivitám, a zároveň umožní, aby sa rôzne záujmové skupiny mali možnosť stretávať a “premiešať”. Zóny by nemali ľudí segregovať, ale spájať skupiny s podobnými záujmami, no zároveň uplatňovať viacgeneračnosť - umožniť spoločný pobyt a interakciu ľuďom rôzneho veku, ale samozrejme aj sociálneho zázemia či pohlavia - napr. zóna pre hry, cvičenie, posedenie na trávě/piknik apod. Pre pohyb psov v území je potrebná ďalšia analýza stavu pozorovaním a konzultáciou s dotknutými stranami (psíčkari, rodičia s deťmi, seniori...) a prípadné nastavenie nových pravidiel v rámci zónovania.
- **Zóny je potrebné označiť a umožniť jasnú orientáciu**, nemusí však ísť o označenie tabuľami, ale aj inými prvkami, ktoré jasne avizujú prítomnosť funkcie. Zóny je vhodné označovať s ohľadom na funkciu, napr. “miesto pre piknik”, nie na základe cieľovej skupiny - napr. “pre mládež”.
- **Využiť / pritiahnúť sociálny kapitál**. Kvalitný verejný priestor by mal poskytnúť viacero zaujímavých aktivít/atráktorov (aktuálne sú tu najmä

obchody, služby, podniky). V okolí sú prevádzky, ale priamo v priestore námestia chýbajú aktivity a dôvody na zastavenie či zotrvanie, ktoré by pomohli rozvíjať miestne komunity a spoločenstvá. Na námestí a v jeho okolí chýba napr. knižnica, resp. iné kultúrne zariadenie Petržalky.

- **Umožniť a podporiť využitie parteru budov okolo námestia a na terasách**, napr. zvýhodneným prenájmom priestorov na terasách pre žiaduce typy služieb a kultúrnej ponuky, ktoré budú aktívne a otvorené voči verejnému priestoru a komunitě. Posilniť prirodzenú sociálnu kontrolu v priestore pridaním prevádzok v parteri, sprehľadnením výkladov apod.
- **Definovať kultúrno - umelecký potenciál námestia**, napr. umožniť využitie voľných priestorov v okolí napr. na terasách, v parteri pre kultúrne a umelecké aktivity s presahom na komunitu, využitie fasády Billy a iných plôch pre umiestnenie umeleckých diel aj dočasných intervencií, dať priestor pre autonómnu realizáciu aktivít miestnej mládeže a iným skupinám. Podporiť miestnych tvorivých ľudí a poskytnúť priestor pre umelecké komunity a združenia v oblasti kultúry a životného prostredia.
- **Revitalizovať ihriská a športový areál v blízkosti Nobelovho námestia**. (Pozn.: V nasledujúcom období by sa malo realizovať veľké ihrisko na Pečnianskej ulici. Revitalizácia ihrísk zdvihne úroveň priestorov, kde už sú príjemné vstupy so zeleňou do bytových domov.)

Programovať námestie a zapájať ľudí

- **Pravidelne programovať námestie ponukou aktivít, ktorá osloví rôzne skupiny.** Vytvoriť malé lokálne trhovisko, prevádzkovať tu rôzne druhy trhov, výmenných akcií, blších trhov. Využiť spoločné fungovanie a synergiu malých akcií (napr. susedské stretnutia) a veľkých akcií (napr. festival). Zrealizovať letnú čitateľskú terasu s pergolou, mobiliárom (stoly, stoličky) s možnosťou spoločenských hier, šachu a i., prípadne aj s malým pódium pre komorné hudobné vystúpenia s nízkou úrovňou hlasitosti (sólové koncerty, busking, malé skupiny, spevácke telesá....) Volné, nevyužívané priestory ponúknuť miestnym iniciatívam.
- **Využívať priestor s ohľadom na potreby miestnej komunity.** Záber plochy pre aktivity by nemal ohroziť alebo obmedziť každodenné fungovanie a pohyb obyvateľov. Aktivity plánovať na tých miestach a v takých časoch a intervaloch, aby výraznejšie nerušili miestnych obyvateľov.
- **Podporiť obyvateľov, miestnych podnikateľov a ďalších stakeholderov v organizovaní a spoluprotvorbe priestoru.** Podnietiť stretávanie, umožniť grilovačky a podobné susedské aktivity. Otestovať možnosti aktivovania priestoru, dať ľuďom možnosť vytvoriť si pravidelný zvyk, príležitosť pri ktorej sa ľudia môžu stretnúť - napr. piknik pod platanom - a tiež reflektovať, ako intervencie fungujú a čo treba zmeniť. Vytvoriť malú grantovú schému, ktorá finančne podporí

nápady miestnych obyvateľov, aby priestor aktívne využívali a spoluvytvárali. Inšpiráciou môže byť napr. program v MČ Bratislava - Karlova Ves, príp. informovať obyvateľov o možnosti zapojiť sa do výziev Nadácie Mesta Bratislavy a pomôcť im v príprave a realizácii projektov. Nadviazať spoluprácu s výrazným stakeholderom - prevádzkou Billa, pre úpravu verejných priestorov. Umožniť ľuďom/iniciatívam, aby mohli prevziať starostlivosť a osobnej zodpovednosti za stav námestia a podporiť ich pri osvojení si a starostlivosti o časti verejného priestoru.

- **Identifikovať potreby marginalizovaných, znevýhodnených skupín a priamo ich zapojiť do revitalizácie.** Príklad: úspešné workoutové ihrisko pri Draždiaku, kt. si urobili mladí ľudia pre seba. Osloviť miestne iniciatívy a organizácie, napr. Petržalský mládežnícky parlament, do spolupráce na oživení, obnove námestia. V spolupráci s mestom a mimovládnyimi organizáciami podporiť riešenia problematiky ľudí bez domova. Zvýšiť dohľad Mestskej polície a zároveň posilniť sociálnu prácu - streetwork. Eliminovať nežiaduce správanie uplatnením vhodného dizajnu priestoru a využitím sociálnej kontroly, bez vylúčenia skupín z priestoru. Otvoriť dohodu s BILLOU, kt. má podľa príslušnej vyhlášky (VZN) povinnosť starať sa o verejný priestor, a vyjednávať o stopke pre predaj malých "jednorazových" balení alkoholu.

Vybrané citáty

Zóny pre rôzne cieľové skupiny a funkcie

- „Nobelovo námestie je námestie nikoho a ničoho.“
- “Navrhujem zdefinovať tu zóny, pričom každá z nich by mala nejakú funkciu. Napr. jedna by bola pre mamičky s deťmi, kde by si mohli dať deku, iná zóna by bola pre venčenie psíkov, niekde by mohli deti kresliť...”
- “Ako kľúčové vnímam vytvoriť možnosti, príležitosti pre ľudí, aby sa tu zdržali, stretávali sa a strávili svoj čas, napr. umiestniť do stredu námestia vodný element, fontánu, alebo šachové stoly, lavičky a pod.”
- “Vyhradila by som priestor s veľkou trávnatou plochou, na ktorej by si mohli ľudia rozprestrieť deky a poležať si pri novovybudovanej fontáne. Samozrejme nevenčili by sa tu (v tejto časti) psíkovia.”

Programovanie námestia

- “Námestie má potenciál, ktorý treba rozvíjať. Nemusí byť len tranzitným miestom. Viem si tu predstaviť vianočné trhy, blšáky, burzy, rôzne podujatia, ktoré budú dôvodom pre ľudí, aby sa stretli, strávili to čas, spoznávali sa.”
- “Susedské burzy si aktuálne susedia robia v bráne, kde si nechávajú veci na darovanie. Veľa ľudí by určite ocenilo aj víkendové zeleninové trhy

a potom sezónne trhy, t.j. vianočné, veľkonočné... rôzne hody počas ktorých môžu byť na námestí stánky s občerstvením a kultúrne podujatia.”

Marginalizované skupiny

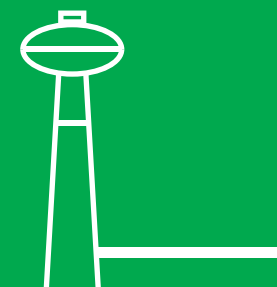
- “Veľmi mi prekáža, že na lavičkách sa zdržujú bezdomovci. A každý utorok o 18:00 sa tam bezdomovci stretávajú s organizáciou, ktorá im pomáha a hostí ich čajom. Navyše sa na lavičkách združujú aj osoby, ktoré tam popíjajú alkohol a zanechávajú neporiadok v okolí lavičiek.” / “Ľudia nepoznajú históriu - viac ich trápia tu prespávajúci ľudia bez domova.”
- “Každý rozpráva, že treba deti 10+ dostať von, ale nie je kde.” / “Určite porozmýšľajte nad priestorom dráh pre bicyklistov, skejterov, kolobežkárov. Priestor pri Hálovej zvykne byť stále plný a to isté Kaspian, čiže by bol konečne nejaký ďalší priestor pre nás. Čím viac priestoru a možností, tým viac športu v Petržalke, ktorý len prospeje dnešnej mladej generácii a zdraviu.”

8 | Zistenia a odporúčania

8.2

Námestie ako príjemný zelený priestor

Zelené priestory, zeleň, stromy /
Klimatická zmena, udržateľnosť, čisté ovzdušie /
Vzrastlé stromy, klíma a ochladzovanie priestoru /
Voda, zadržiavanie vody v území, vodné prvky

Klíčové otázky

- Ako môžeme v priestore námestia reagovať na zmenu klímy a jej prejavy?
- Ako môžeme zosúladiť prírodné a človekom vybudované prostredie?

Situácia

Zeleň patrí k najvýznamnejším faktorom na námestí; je vizuálne silným, v niektorých pohľadoch dominantným prvkom, ktorý spoluvytvára identitu námestia. Ochladzuje priestory a prispieva k príjemnej klíme, čistejšiemu ovzdušiu a nižšiemu hluku. Pomáha posilňovať mentálne i sociálne zdravie obyvateľov. Priestor tiež štruktúruje, umožňuje rôzne zónovanie - voľný priestor, aktívne zóny

s hernými prvkami, zelená trasa alejou, lúka, lákajúca k odpočinku...

Nedávne prieskumy v Petržalke priniesli zhodne informáciu o tom, že zelený priestor je považovaný za najvyšších vnímaných kvalít v Petržalke. Dokazuje to prieskum k urbanistickej štúdii územia v okolí Chorvátskeho ramena z r. 2018 s takmer 3000 respondentmi, v ktorom blízkosť prírody pomenovalo ako najdôležitejší aspekt 91 % respondentov.² Podľa výskumu D. Majzlanovej nejde len o upravenú zeleň (parky), ale aj neregulovanú zeleň, zeleň pre psíčkarov, pre pestovanie, ktorú ľudia vnímajú ako

2 - Výsledky online dotazníkového prieskumu k urbanistickej štúdii "Riešenie centrálnej rozvojovej osi Petržalky", s. 23: https://drive.google.com/file/d/1zKLcpL7Kup7Klm5egOLvpDsQpcYeY_si/view

Krajinársky a historicky významný je pozostatok aleje, ktorá bola súčasťou pôvodného cintorína. Niektoré stromy v aleji nemajú dostatočný priestor a vlahu, dláždené plochy zasahujú príliš blízko. Minimálne jeden z gaštanov je už zjavne oslabený. | Foto: Zora Pauliniová

dôležitú. Podľa jej prieskumu motivácií ľudí k úpravám tohto prostredia by 60 % ľudí preferovalo pomalšie, komplexnejšie, ale možno aj drahšie riešenia pri úpravách prostredia.³

Nobelovo námestie je v rámci Petržalky jedinečné

Aj ďalšie miesta na námestí potrebujú lepšiu údržbu a priebežnú starostlivosť. V priestore zatiaľ chýbajú trvalkové záhony či popínavé rastliny, ktoré by spestrili vnímanie námestia a oživilí priestor horizontálne aj vertikálne. | Foto: Zora Pauliniová

Tabule, týkajúce sa zelene, prinášajú nielen apel k ochrane zelene, ale aj informácie, kto a akým spôsobom prispel k obnove námestia. Zatiaľ tu však nie sú využité informačné prvky, ktoré by dovzdelávali a informovali obyvateľov o tom, čo sa v priestore nachádza (ako napr. v Prüger-Wallnerovej záhrade v Starom Meste). | Foto: Zora Pauliniová

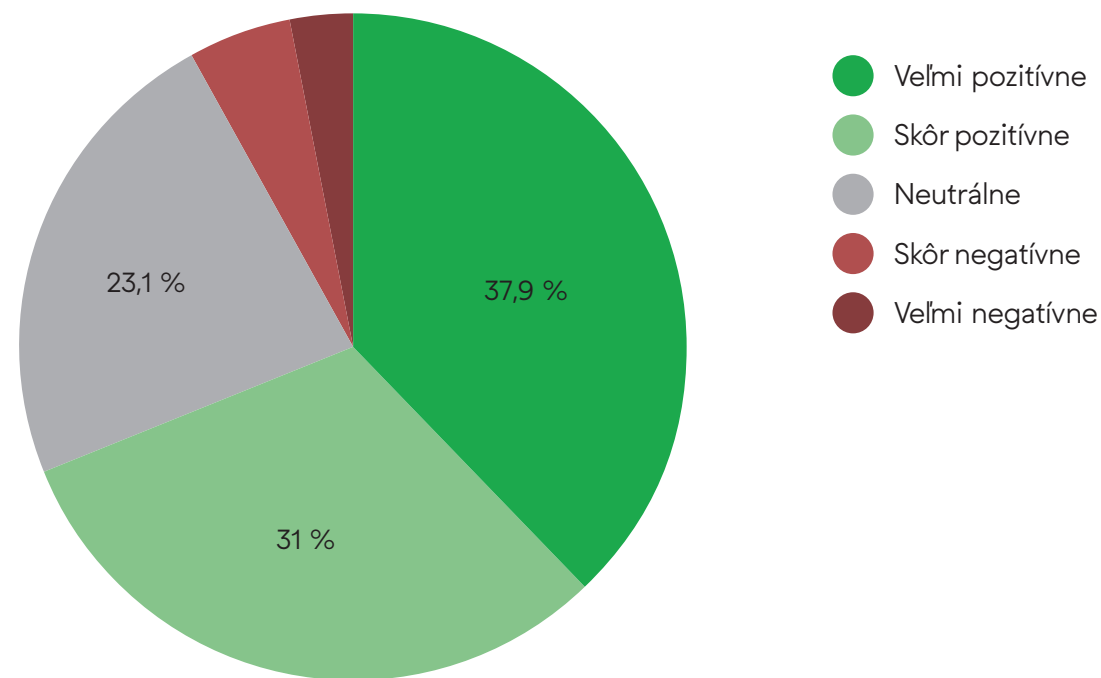
práve množstvom zelene, ako aj prítomnosťou historicky cennej aleje z čias pôvodnej starej Petržalky.

3 - MAJZLANOVÁ, D.: Prejavy spontánnosti vo verejnom priestore obytného prostredia. Dizertačná práca. Bratislava: Fakulta architektúry a dizajnu STU, 2021. 259 s.

Graf 4 | Zeleň

Zeleň na námestí vníma skôr pozitívne alebo veľmi pozitívne takmer polovica respondentov a respondentiek dotazníka. Skôr negatívne ju vníma takmer štvrtina obyvateľov. Okrem toho tiež väčšina odpovedí v dotazníku preferuje na druhom mieste “zelený” charakter námestia, hneď po námestí pre “odдых a relax”, ktorý práve zeleň pre mnohých obyvateľov prirodzene poskytuje. V zachovaní existujúcej zelene, zvýšení starostlivosti o ňu a v dopyte po väčšom množstve zelene je medzi účastníkmi participatívnych aktivít výrazná zhoda.

Tematická vízia

Nobelovo námestie je príjemný zelený priestor, s prístupnými trávnatými plochami, so stromami a rôznymi ďalšími druhmi rastlín, s dažďovými záhradami a inými opatreniami, zameranými na zadržanie vody v území. Stromy a kríky ponúkajú príjemný chládok a prispievajú k čisteniu ovzdušia. Pravidelná údržba a starostlivosť zabezpečuje dlhodobé zdravie starším vzrastlým stromom aj novej výsadbe. K začleneniu prostredia do prírody prispieva aj využitie prírodných materiálov či priepustných povrchov. Významnou súčasťou námestia je voda v rôznych podobách pre ochladenie priestoru a ovlaženie, ako aj na pitie.

Odporúčania

Zachovať a rozvíjať prítomnosť zelene v priestore

- **Zachovať existujúcu vzrastlú zeleň v maximálnej možnej miere**, a zabezpečiť jej pravidelnú odbornú starostlivosť, zodpovedajúcu jej prioritnej a nenahraditeľnej úlohe. Zachovať historickú alej, vytvoriť v nej cestičku zo spevneného, ale vodopriepustného povrchu (mlat). Realizovať ošetrovanie a záchranné opatrenia pre jeden z gaštanov v aleji (najbližšie pri picej fontánke), ktorý nemá dostatok vody a je obkolesený dlažbou.
- **Rozvíjať dostupnosť rôznych kategórií / typov zelene**, zväžiť druhovú skladbu zelene pre dlhšie obdobie, s ohľadom na klimatickú zmenu. Primárne sadiť do terénu. V prípade potreby výsadby do kvetináčov (mobilná zeleň) voliť riešenia vo vysokej kvalite a v jednotnom dizajne. Postupovať odborným spôsobom - od auditu zelene k arboristickému projektu až k vytvoreniu sadovníckeho diela.
- **Rozšíriť nespevnené a priepustné plochy na námestí v čo najväčšej možnej miere.** Posúdiť, koľko spevnených plôch by na námestí malo a kde, na základe analýzy trás potrebných pre tranzit a plôch pre pobytové funkcie, ktoré budú vyžadovať spevnené plochy - a naopak

4 - Inšpiratívny príklad riešenia zatienenia priestoru: <https://inhabitat.com/londons-deptford-cafe-transforms-an-old-train-carriage-into-an-eco-eatery/deptford-cafe-recycled-train-carriage-parachute-umbrella-11>

plôch pre funkcie, ktoré sa môžu rozvíjať na nespevnených plochách, ktoré umožnia lepšie vsakovanie vody. Pri výmene dlažby a iných spevnených plôch preferovať použitie priepustných materiálov a technológií. Zabezpečiť pre všetky stromy v aleji - a na námestí celkovo - dostatočný prístup k vode - a umožniť, aby boli dostatočne odkolesené plochami nespevnenej, priepustnej plochy zelene.

- **Priestor pomocou zelene viac zatieniť**, stimulovať “rýchly tieň” - napr. vysadiť rýchlo rastúce popínavé rastliny, použiť trelážové riešenia, pergoly; kombinovať s prekrytím priestoru plátennými prístreškami či “padákmi”.

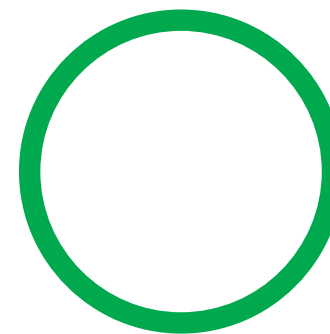
Podporiť rôzne funkcie a využitie zelene

- **Rešpektovať prírodné prvky námestia a využiť zeleň ako atraktor.** Prostredníctvom výsadby viesť ľudí priestorom, dať príležitosť prechádzajúcim spomaliť a vychutnať si prostredie, podnietiť častejšie zastavenie sa ľudí. Zóny pre rôzne aktivity voliť logicky s prihliadnutím na danosti danej časti námestia, vrátane jeho zelených prvkov a s rešpektom k nim. Vytvoriť “aromatické zóny”, umožniť dotyk so zeleňou (dôležitý napr. pre deti ale aj pre nevidiacich).
- **Rozvíjať a podporovať komunitné a kultúrne aktivity súvisiace so zeleňou**, napr. pikniky pod stromami, spoločná susedská výsadba záhonov, založenie komunitných

záhonov / komunitnej záhrady, víťanie novovysadených stromov, sprievod alejou v rámci podujatia, apod. Komunitné záhony a záhrady situovať skôr do vnútroblokov, resp. na vyhradených zákutiach/zónach.

Pracovať s vodou a nadväznými opatreniami na rôznych úrovniach

- **Realizovať vodozádržné opatrenia** - vsakovanie vody k rastlinám, zvedenie vody zo striech verejných budov (polícia, Billa,) do poldrov či do retenčných nádrží. Vytvoriť v suchých poldroch detské prvky, v prípade dažďa a naplnenia vodou - s možnosťou vodnej hry a v súlade so zónovaním.
- **Pri zavlažovaní postupovať maximálne efektívne a ekologicky**, nájsť riešenia pre zadržanie a využitie vody v území aj pre zavlažovanie. Uskutočniť pasport závlahového systému (30 rokov stará pôvodná infraštruktúra na rôznych miestach Petržalky).
- **Osadiť na námestí fontánu**, tak, aby sa stala atraktívnym a prístupným miestotvorným prvkom, a aby bola integrovaná do ekologického systému zadržiavania a narábania s vodou.
- **Zachovať prístup k pitnej vode a obnoviť picu fontánku**. Prístup k pitnej vode na námestí zabezpečiť ako pre ľudí aj pre zvieratá (vtáky, psy...).

Vybrané citáty

Zazelenie priestoru, popínavé rastliny

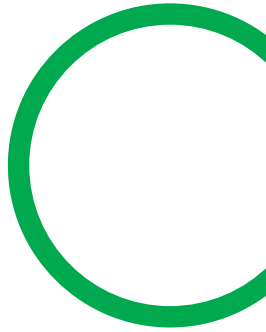
- *“Chcem zdôrazniť potrebu zelene všetkého druhu, jej výsadbu so zabezpečením následnej dlhodobej starostlivosti. Potrebujeme stromy na spevnenie pôdy, kyslík, tieň, potrebujeme kvitnúce rastliny pre hmyz a aj pre naše oko... :) Betón dajme preč!” / “Jednoznačne menej betónu na takej veľkej súvislej ploche.”*
- *“Dnes to tu smrdí. Nech to tu vonia ružami, lipou, kvetmi.”*
- *“Je tu veľmi veľa stĺpov. Veľa šedej farby. Zmenila by som toto miesto tak, aby bolo zelené... Aj stĺpy by som nechala obrásť.”*

Vzrastlé stromy, klíma a ochladzovanie priestoru

- *“V letných mesiacoch je celý priestor extrémne rozhorúčený. Rovnako okolitá zeleň je nepostačujúca. Na celom námestí chýbajú tieniace prvky. Lavičky boli síce minulý rok obnovené, ale aj tak ich je nedostatok.”*
- *“V lete býva v tejto lokalite neznesiteľne teplo. Časť námestia by bolo vhodné premeniť na parčík.”*
- *“V atlase rizikových miest patrí toto námestie k najhorším v Bratislave, čo sa týka prehriatia v lete. Preto je dôležité priniesť sem zeleň a sedenie preniesť pod stromy – pagaštany konské, platan, brest...”*

Vodné prvky a fontána

- *“Fontána by bola určite dobrým prvkom, ktorý priláka rodičov s deťmi.” / “Urobte už konečne niečo. O fontáne sa hovorí 10 rokov. Urobte niečo, čokoľvek. Lebo táto generácia detí opäť zbytočne kreslila obrázky, čo by tu malo byť. Vyrastú a nič sa nezmení, podobne ako sa nič neudialo za posledných 10 rokov.”*

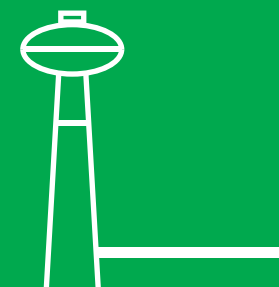

8 | Zistenia a odporúčania

8.3

Námestie ako bezbariérový a prístupný priestor

Bezbariérovosť a bezpečnosť pre peších /
Riešenie cyklistického pohybu / Širšie vzťahy/
Napojenie na okolité destinácie a územia

Kľúčové otázky

- **Ako má vyzerat' námestie z hľadiska udržateľnej mobility? Ako ju podporit' a minimalizovat' priestorové konflikty, aj z hľadiska širších vzťahov?**

Situácia

Námestie pretínajú viaceré pešie trasy, ako aj významná cyklotrasa, ktorá spája nábrežie Dunaja so železničnou stanicou Petržalka. Okrem vozidiel údržby je pohyb áut priamo na námestí limitovaný, čo umožňuje bezpečný peší a cyklistický pohyb a poskytuje priestor pre rôzne ďalšie aktivity. Zo všetkých strán je námestie obkolesené parkoviskami - statická doprava dominuje vstupom na námestie vizuálne, ale na niektorých miestach ich aj fyzicky limituje.

Po námestí sa teda primárne ľudia pohybujú peši či peši s podporou (barly, chodítka) a na bicykli, prípadne kolobežke, skateboarde, odrážadlách, s kočíkom aj na vozíku apod. Jedným z často uvádzaných bodov, kde dochádza k vzájomnému ohrozeniu alebo obmedzeniu medzi pešími a cyklistami je zákruta cyklotrasy v južnej časti námestia a nadväzujúci priestor pred terasou. Prieskum lokality a opakované pozorovanie na mieste ukázali, že ku konfliktom medzi

chodcami a cyklistami dochádza aj vďaka prehradeniu pešieho chodníka pri vinárni - múrik tu vytláča chodcov, ktorí ho musia obchádzať, priamo na cyklotrasu. Chodník má výrazné farebné značenie, a nedávno boli osadené LED svietidlá - aj večer je priestor veľmi dobre osvetlený, čo prispieva k lepšej viditeľnosti a bezpečnosti.

Časť námestia lemujú bytové domy s terasami. Dostupnosť terás a pohyb po nich je sťažený, pretože treba prekonávať výškové úrovne. Rampy, schody aj samotné terasy sú v zlom technickom stave a nevyhovujú súčasným technickým normám (nevhodné sklony, absencia odpočívadiel, nevhodný povrch...).

Pre dosiahnutie bezbariérovosti a inklúzie znevýhodnených skupín je na námestí potrebné urobiť ešte významné kroky - podľa informácií od dotknutej skupiny sú v súčasnosti napr. trasy pre ľudí na vozíku úplne nevyhovujúce.

Poznámka k cyklodoprave:

Odborný referent magistrátu Mesta Bratislava pre cyklotrasy a zdieľanú mobilitu informoval, že to, čo by sa malo rozvíjať, je najmä zahusťovanie nadväzujúcej siete cyklotrás a napojenia na okolité destinácie. O zásadnom pretrasovaní cyklotrasy

cez námestie, zmene jej povrchu alebo výškového usporiadania sa v súčasnosti neuvažuje. Cyklotrasa sa môže meniť čo do materiálu a výškového usporiadania (o 7 cm nižšie ako chodník), závisí to však od možností financovania týchto zmien, prípadne je možné uvažovať o väčšom zaoblení zákruty. Žiaduce je tiež znovuosadenie zámkovej dlažby popri kanáli.

V diskusii sa objavila výhľadová možnosť viesť cyklotrasu nad terénom po prepojených terasách. Táto možnosť sa naskytne až v prípade, že bude postavená lávka, spájajúca Einpark s obchodným domom. Existuje pre ňu predpríprava v rámci budovy Einpark, bolo vydané aj záväzné stanovisko, ale zatiaľ nebola realizovaná.

Tu je potrebné upozorniť, že v takom prípade by sa konflikty s návštevníkmi prevádzok v úrovni terénu presunuli z námestia na terasu, kde sú priestorové pomery ešte stiesnenejšie a cyklotrasa by už nemohla mať tranzitný charakter s možnosťou rýchleho pohybu. Navyše by na ploche námestia musela pôvodná cyklotrasa pravdepodobne aj tak ostať kvôli cyklistom, ktorí využívajú miestne destinácie na teréne (park, posedenie, občerstvenie, stretnutia na námestí, škola,

úradu, služby...). Je tiež dobré pripomenúť, že koncept vertikálnej segregácie tak, ako sa tu uplatňuje, je diskriminujúci, pretože presúva pešiu a cyklistickú dopravu na inú úroveň (nad terén, príp. pod terén), ale automobilovú dopravu necháva na najdostupnejšej úrovni - na povrchu.

Poznámka k bezbariérovosti:

Mesto začalo v tomto roku realizovať audity prístupnosti vybraných objektov a peších trás v spolupráci so špecializovaným pracoviskom - Centrum univerzálneho navrhovania (CEDA) na FAD STU, ktoré skúma prístupnosť priestoru z hľadiska priestorového, zrakového, sluchového a mentálneho znevýhodnenia. Týka sa to aj rodičov s kočíkmi či starých rodičov, kuriérov, kolobežkárov a iných skupín ľudí so špecifickými možnosťami a schopnosťami pohybu a orientácie. CEDA realizuje audity budov, trás aj budúcich projektov, ktoré zohľadňujú nielen fyzické prostredie, ale aj aspekty prístupnosti, inklúzie a súčasťou výstupov sú aj návrhy opatrení.

Pracovníčka Oddelenia sociálnej podpory pre seniorov a ľudí so znevýhodnením Magistrátu Hl. mesta Bratislavy uviedla, že inkluzívny dizajn berie do úvahy potreby rôznych skupín súčasne - napr. dlažba so škárami môže byť problémová pre ľudí na

vozíku, pre ľudí so zrakovým znevýhodnením treba navrhnuť varovné pásy, vodiace línie, farby s výrazným kontrastom. Všetky je potrebné premietnuť do komplexného riešenia priestoru. Ľudia so štandardnými schopnosťami a bez znevýhodnení si opatrenia nemusia na prvý pohľad všimnúť, ale aj im sa zvýši komfort a pre ľudí so znevýhodnením zásadne zvýšia prístupnosť priestorov a umožnia nezávislý život, zážitok z kultúry, prístup do kultúrnych a športových zariadení, aktívne zapojenie do podujatí.

Pre územie Petržalky bola spracovaná štúdia pešieho pohybu, ktorá však dostatočne nereflektuje využitie terás.

Poznámka k dostupnosti terás:

Diaľnica na severe a železnica na východe oddelujú časť Dvory V, kde sa nachádza aj Nobelovo námestie, od ďalších častí Petržalky, a znižujú pešiu dostupnosť tejto lokality. Aj štúdia pešieho pohybu - časť Dvory (IN Architekti, 2018), navrhovala nové pešie prepojenie cez železnicu medzi časťami Dvory IV a Dvory V. Zo skúmania dostupnosti terasových štruktúr (v rámci prebiehajúceho dizertačného výskumu V. Kasalu) vyplýva nižšia dostupnosť terás na Nobelovom námestí oproti iným komplexom terás, (vzhľadom na počet bytov v dochádzkovej vzdialenosti 500 metrov), čo má negatívny dopad na využívanie terás a prevádzok na nich.

Širšie vzťahy, parkovanie áut a dominancia statickej dopravy v priestore: Hoci je samotné námestie prevažne bezbariérové, na jeho vstupoch a výstupoch dominujú vizuálne i funkčne veľké plochy parkujúcich áut, ktoré problematizujú dostupnosť významných destinácií na námestí a zvonka námestie “izolujú”. Na niektorých miestach sa už objavujú zvýšené priechody a priebežné chodníky, ktoré výrazne zlepšujú kvalitu pešieho a cyklistického pohybu. | Foto: Zora Pauliniová

Cyklotrasy a pohyb cyklistov a cyklistiek / Významným prvkom je výrazne značená a komfortná cyklotrasa. Pri vinári v tesnom dotyku cyklotrasy došlo k realizácii čiernej stavby - múrika, ktorý prehradzuje pešiu trasu a spôsobuje priestorový konflikt medzi pešími a ľuďmi na bicykloch. | Foto: Zora Pauliniová

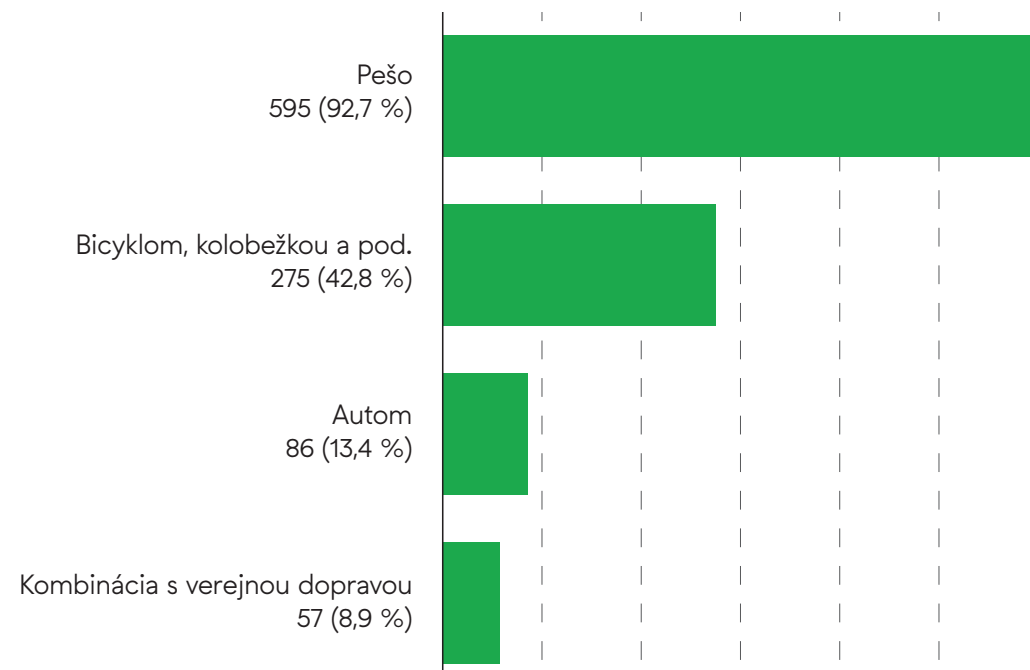
Pohyb peších a bariéry / Hoci je námestie na veľkej časti územia bezbariérové, bezpečnosti a bezbariérovosti pohybu na mnohých miestach stále bránia parkujúce autá, obrubníky či schodiská. | Foto: Zora Pauliniová

Graf 5 | Ako najčastejšie prichádzate na námestie?

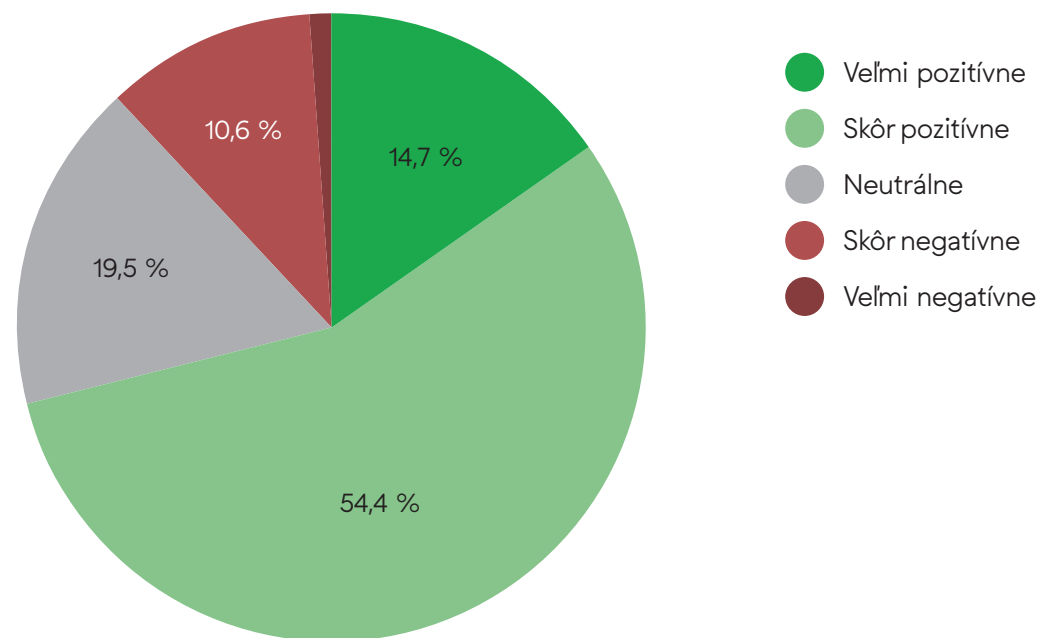
Preferované spôsoby dopravy na námestie.

Najčastejšie prichádzajú ľudia na námestie pešo. Na bicykli alebo inom nemotorovom prostriedku prichádza na námestie takmer polovica opýtaných. Auto je na treťom mieste spomedzi dostupných variant prepravy. Kombináciu pohybu s mestskou hromadnou dopravou uviedla takmer desatina respondentov a respondentiek dotazníku.

Graf 6 | Podmienky pre peší pohyb (bezbariérovosť, funkčnosť, bezpečnosť)

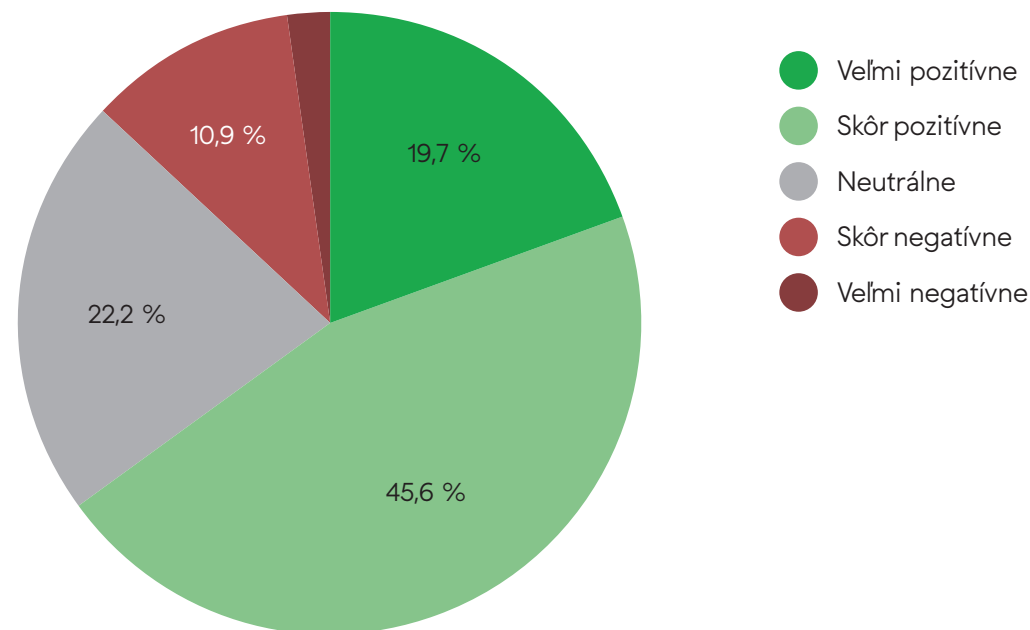
Podmienky pre peší pohyb hodnotí viac ako polovica (spolu takmer 70 percent) respondentov a respondentiek dotazníka veľmi pozitívne alebo skôr pozitívne. Skôr negatívne ich vníma jedna desatina opýtaných. Rozdielne vnímanie respondentov môže zachytávať rozdiel v pohybovej kapacite opýtaných - starší a menej mobilní obyvatelia môžu vnímať ako bariéry aj to, čo sa mladším respondentom, prípadne tým v plnom zdraví môže javiť ako bezproblémové. Dotazník vyplnili prevažne ľudia mladšieho a stredného veku. Pozitívne hodnotenie pešieho pohybu a jeho bezpečnosti môže tiež súvisieť s tým, že na námestie nemajú prístup autá a cyklotrasa, ktorá ním vedie, je jasne vyznačená.

Graf 7 | Podmienky pre cyklistický pohyb (bezbariérovosť, funkčnosť, bezpečnosť)

Podmienky pre pohyb na bicykli získali takmer totožné - prevažne pozitívne - hodnotenie ako peší pohyb. Jednoznačne pozitívne ich vnímalo ešte o 5 % viac respondentov a respondentiek. Skôr negatívne vníma bezpečnosť, funkčnosť a plynulosť cyklistického pohybu na námestí opäť približne desatina opýtaných.

Rozdielne hodnotenie tu môže zachytávať rozdiel vo vnímaní toho, čo je bezpečná a nebezpečná situácia rôznymi respondentmi, ako aj individuálna miera ohľadu daného respondenta na komfort a bezpečnosť ostatných okoloidúcich. Zaznamanali sme aj upozornenia na pocity ohrozenia a rizika kolízií peších a cyklistov na špecifických miestach na námestí (múrik, zákruta).

Tematická vízia

Mobilita - pohyb v rámci námestia a okolo neho - je riešená strategicky a umožňuje také riešenia, ktoré sú udržateľné (tj. podporu dostáva peší pohyb a pohyb na bicykli), a ktoré podporujú dostupnosť a prístupnosť pre všetkých. Na strategickú úroveň je námestie zapojené do siete verejných priestorov a do jeho riešenia sú začlenené širšie vzťahy.

Bezbariérový a prístupný priestor námestia ponúka možnosť prechodu viacerými smermi – ako východiskový bod petržalského korza na ceste od Incheby na petržalskú železničnú stanicu, ale aj ako miesto pre priečne prepojenia a celkovo pre bezpečný pohyb chodcov a cyklistov. Umožňuje bezbariérové prepojenie rôznych destinácií pre pestré cieľové skupiny vrátane terás.

Vstupy na námestie umožňujú rýchlu orientáciu a plynulý prechod medzi susednými ulicami a priestormi, tak, že okolité parkoviská už nie sú vizuálnou, fyzickou alebo funkčnou bariérou.

Odporúčania

Nadviazať na širšie vzťahy:

- **Námestie napojiť na ďalšie (okolité i vzdialenejšie) verejné priestory**, vytvoriť základ siete verejných priestorov. Využiť fenomén petržalského korza - adekvátne ho napojiť na námestie. Korzo spája viacero námestíčk a verejných priestorov - Nobelovo námestie môže ponúknuť špecifické zastavenie peším aj cyklistom, ktorí ho využívajú a doplniť celkovú "ponuku" príležitostí pre aktivity pozdĺž korza.
- **Posilniť bezbariérovosť peších trás a špecificky prechodov cez parkoviská** - vyriešiť treba o. i. prepojenie medzi Nobelovým námestím a obytnými vnútroblokmi cez Bohrovu ulicu. Ide o mestský pozemok, na ktorom je parkovisko zverené mestskej časti. Miesto je v súčasnosti problematické, riešenie peších trás je nevhodné (prechod cez Bohrovu ulicu, popod terasu) bariérovým spôsobom a väčšina ľudí chodí cez parkovisko.
- **Dobudovať a prepojiť cyklotrasy** vedúce k blízkym aj vzdialenejším destináciám.

Zvýšiť bezbariérovosť a inkluzívnosť územia:

- **Pracovať s námestím ako so zdieľaným priestorom** - potrebné je celkové spomalenie pohybu. V priestore zohľadniť potrebu

tranzitu aj pobytu. Riešiť pohyb po námestí koncepcne a komplexne. Konzultovať riešenia v oblasti mobility a bezbariérovosti s príslušnými odborníkmi, s cyklokoordinátorom mesta a s Cyklokoalíciou a priamo zapojiť do tvorby riešení dotknuté skupiny.

- **Zmapovať existujúce bariéry a problémy** (absentujúce trasy, bariérové obrubníky, prekážky v ceste) na základe aktuálnych štandardov pre posúdenie stavu, zabezpečenie kvality a funkčnosti. Realizovať audit bezbariérovosti námestia - budov, trás, projektov, pre spoluprácu je osloviť Centrum univerzálneho dizajnu (CEDA). Audit by mal určite zahŕňať aj terasy v okolí námestia, ktoré nereflektuje Štúdiá pešieho pohybu MČ Petržalka.
- **Zapojiť do plánovania dotknuté skupiny.** Vhodné bude napr. mapovanie bariér priamo na mieste s ľuďmi na vozíku a ďalšími zástupcami znevýhodnených skupín (osloviť k spolupráci napr. účastníčku odborného workshopu Annu Pivkovú, pracovníčku magistrátu s príslušnou agendou).
- **Navrhnuť a realizovať bezbariérové riešenia pre celé územie** na základe výstupov auditu. Čo najskôr odstrániť všetky zistené bariéry.
- **Navrhnuť spôsob využitia a oživenia terás na námestí.** Posúdiť stav dotknutých rámp a nájazdov; rampy sú v zlom stave a nie sú v súlade s normami. Nájsť princípy, ako zapojiť terasy do stratégie rozvoja námestia - vyjasniť, akú majú mať úlohu - a následne terasy opraviť

a inovovať v súlade s týmto zámerom.

- **Nezabrať chodník stredom územia** pri prípadnom pretrasovaní cyklociest - z pohľadu seniorov ide o "jediný naozaj bezpečný" chodník, ktorým často chodia na nákup a kde sa necítia ohrození rýchlejšími okoloidúcimi cyklistami.

Navrhnuť riešenia pre minimalizáciu kolízií:

- **Realizovať opatrenia pred budovou základnej a základnej umeleckej školy na Nobelovom námestí**, ktoré zamedzia vjazdu automobilov a zvýšia bezpečnosť pohybu žiakov a žiačok v tejto časti lokality. Posilniť možnosti pešej dopravy a cyklo dopravy detí do a z tejto lokality.
- **Odstrániť prehradenie chodníka tehlovou stenou pod terasou.** Svojpomocne vybudovaná stena tu prehradzuje peší chodník a vedie tak k vzniku konfliktov medzi chodcami a cyklistami. Komunikovať vopred s majiteľmi miestnych prevádzok, objasniť potrebu zásahu a spolupracovať na vhodnejšom riešení.
- **Regulovať usporiadanie letných terás pred prevádzkami**, tak, aby netvorili bariéry v pohybe, v spolupráci s majetkovým oddelením magistrátu a s miestnymi prevádzkami.
- **Realizovať na cyklotrase bezpečnostné opatrenia.** V súčasnosti už na cyklotrase výrazný farebný povrch je. V zákrute je možné

využiť optické spomaľovače. Pri prípadnej obnove cyklotrasu vyznačiť farebným podkladom s protišmykovým povrchom.

- **Prestavať a skrátiť nájazd na terasu**, ktorý sa podieľa na najproblematickejšom mieste pešej trasy a cyklotrasy trasy na juhu námestia.
- **Na námestí realizovať kampaň**, posilňujúcu ohľaduplnosť medzi cyklistami a chodcami.

Rozvíjať cyklo dopravu:

- **Zahustiť a sceliť sieť cyklotrás:** napr. realizovať spojnicu Nobelovo nám. - Digital Park (po ulici Zadunajská), napojiť Einpark na Billu lávkou, umožniť prekonať námestie bezbariérov.
- **Zlepšiť podmienky ako pre tranzitujúcich, tak pre rezidenčných cyklistov a cyklistky**, napr. vytvoriť priestor pre zóny na parkovanie bicyklov, zabezpečiť pravidelnú údržbu výťahu na cyklotrase cez Einsteinovu, pri budove Einparku (služi pre prepravu bicyklov, ale aj prepravu s kočíkom, na vozíku) atď.

Vybrané citáty

Riešenie širších napojení na okolité destinácie

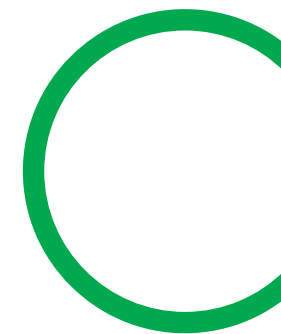
- *“Prepojme toto miesto s inými dominantami Petržalky – napr. prostredníctvom gaštanovej aleje, alebo cyklotrasou.”*
- *“Jeden z chodníkov končí na parkovisku. Navrhujem zmapovať tu bariéry a miesta kolízií.”*

Bezbariérovosť a bezpečnosť pre peších

- *“Navrhujem prejsť tento priestor s nevidiacimi a identifikovať miesta, ktoré sú pre nich bariérami, a buď ich odstrániť, alebo nejako označiť.”*
- *“Zachovať treba chodník (cez trávnatú časť námestia), po ktorom chodia starší ľudia s taškami z Billy - s nákupom. Potrebujú bezpečne prejsť námestím (a toto je jediný bezpečný chodník).”*
- *“Najviac ma hnevajú motorové vozidlá pred základnou školou, kde vznikajú nebezpečné situácie. Raz tam niekoho zrazí auto!” / “Je potrebné zamedziť vjazd áut pred základnú školu, aby boli deti v bezpečí keď idú do a zo školy.”*
- *“Jediné čo je problematické je prechod podchodom pod terasami obytného domu na Lenardovej ulici.”*

Pohyb na bicykli

- *“Cyklochodník je v tesnej blízkosti podnikov, terás, čo vytvára kolízne situácie.” / Dobudovať krátky chodník popri cyklotrase, aby sme sa tam chodci a cyklisti neobmedzovali. Prípadne posunúť cyklotrasu ďalej od tých dvoch podnikov, ktoré sú pod terasou na Lenardovej 2-4, pretože tam chodci nemajú možnosť prejsť, iba po cyklotrase.”*
- *“Oddeliť cyklotrasu od chodcov pomocou zelene a nie vystupujúcou dlažbou.” / “... bolo by dobré odstrániť betónové prvky (pologule), ktoré ohraničujú cyklotrasu, lebo ľudia o ne zakopávajú.”*

8 | Zistenia a odporúčania

8.4

Atraktívne a bezpečné námestie

Osvetlenie / Lavičky / Popolníky a koše /
Dlažby a povrchy / Infotabule

Kľúčové otázky

- Ako by mal vyzerat' celkový dizajn mobiliáru a prvkov námestia (povrchy...), aby pôsobil jednotne, atraktívne a zároveň bol odolný?

Situácia

Na námestí prevláda vizuálna nejednotnosť, podmienená množstvom rôznych prvkov (mobiliár, značenie), rôznorodým riešením vertikálnych i horizontálnych plôch

(rôzne dlažby a povrchy, pravouhlé i oblé línie riešenia chodníkov a ciest), ale aj celkovou zanedbanosťou a nekvalitou stavebných prvkov, resp. ich prevedenia, ktoré negatívne ovplyvňujú vizuálny vnem z priestoru a viacerých stavieb.

Hoci je vidno, že samospráva sa o námestie stará (výsadba stromov, kosenie trávy), prítomnosť zanedbaných vecí celkový estetický dojem narúša.

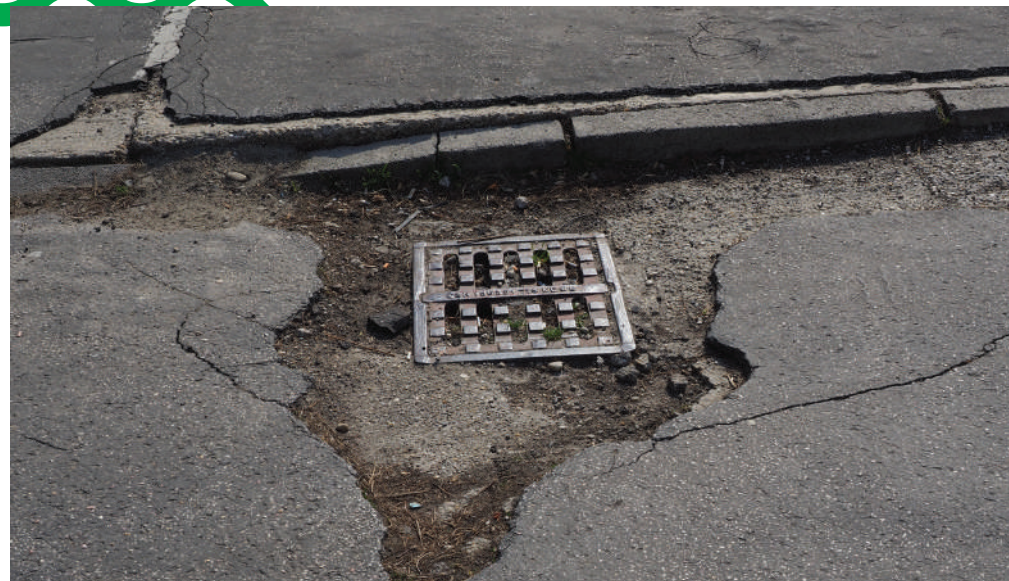
Mobiliár a rôzne prvky v priestore majú rozdielny dizajn a vizuálne pôsobia rušivo a nejednotne. Prijemnému vzhľadu nepomáha ani rozbitý asfalt či betón. | Foto: Zora Pauliniová

Mobilár a rôzne prvky v priestore majú rozdielny dizajn a vizuálne pôsobia rušivo a nejednotne. Prijemnému vzhľadu nepomáha ani rozbitý asfalt či betón. | Foto: Zora Pauliniová

Mobilár a rôzne prvky v priestore majú rozdielny dizajn a vizuálne pôsobia rušivo a nejednotne. Prijemnému vzhľadu nepomáha ani rozbitý asfalt či betón. | Foto: Zora Pauliniová

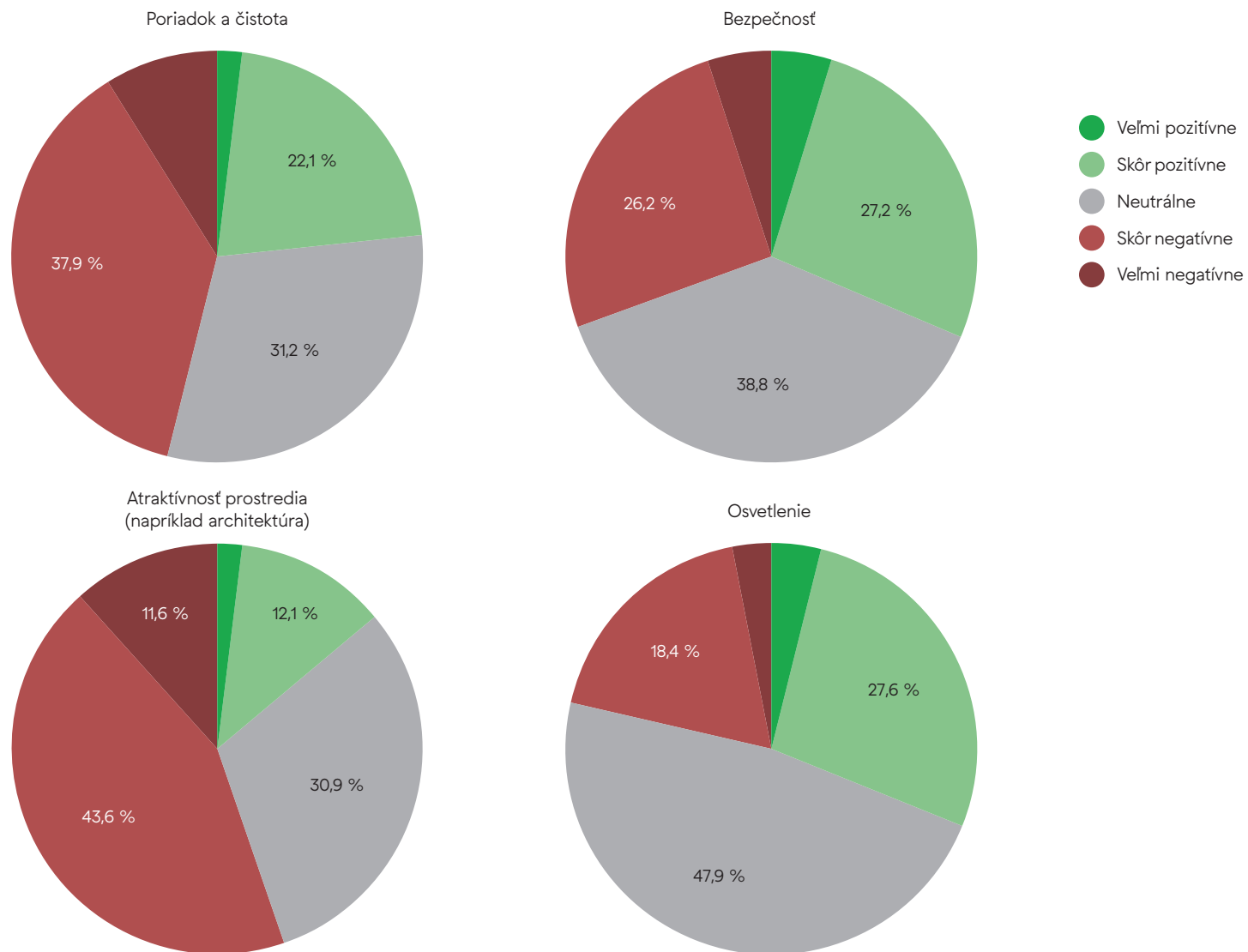

Mobilár a rôzne prvky v priestore majú rozdielny dizajn a vizuálne pôsobia rušivo a nejednotne. Prijemnému vzhľadu nepomáha ani rozbitý asfalt či betón. | Foto: Zora Pauliniová

Graf 8 | Poriadok a čistota, bezpečnosť, atraktivnosť prostredia, osvetlenie

Hodnotenie kvalít námestia. Ako vyplynulo z odpovedí v dotazníku, v súčasnom stave námestie hodnotí ako neatraktívne (skôr neatraktívne, veľmi neatraktívne) vyše 55% respondentov.

Poriadok a čistota je hneď následne hodnotená veľmi negatívne alebo skôr negatívne (Spolu temer 45%) a súčasne najmenej pozitívne. Bezpečnosť a osvetlenie sú hodnotené o niečo lepšie. Žiaden z aspektov skúmaných v týchto otázkach však nedosahuje prevažne pozitívne hodnotenie.

Tematická vízia

Atraktívne a bezpečné námestie je príťažlivé svojím vzhľadom, atmosférou, dianím i ponukou funkcií.

V súlade s jedinečnou identitou, ktorá sa vytvára krok za krokom, je nielen celkové riešenie, ale aj dizajn priestoru (mobiár, dlažba, výtvarné diela, orientačný a informačný systém) vytvorený tak, aby bol bezpečný a umožňoval nenáročnú údržbu. Dizajn je jednoduchý a inkluzívny, nadväzuje na identitu námestia a posilňuje ju, ale nevymedzuje sa voči fyzickej podstate námestia (zeleň, voda, budovy) - skôr ju dopĺňa a prepája jeho rôznorodé prvky a časti.

Odporúčania

- **Zaručiť pravidelnú a kvalitnú údržbu, aby bolo námestie čisté.** Vytvoriť pozíciu správcu/správkyne lokality, ktorý bude monitorovať stav a dohliadne na včasné zásahy a údržbu (napr. ako v projekte Živé námestie na Nám. SNP v Bratislave). Navýšiť kapacitu a množstvo smetných košov a zabezpečiť ich pravidelné vyprázdňovanie.
- **Podporiť atraktívny vzhľad námestia jednotným a funkčným dizajnom mobiliáru, v súlade s Manuálom verejných priestorov mesta a v súlade s princípmi a štandardami, vydanými MIBom.**⁷ Lavičky, koše, osvetlenie, dlažbu či povrchy voliť v jednotnom štýle a v súlade s odporúčaniami spomínaného Manuálu. Preferovať kvalitné, odolné a ľahko udržiavateľné riešenia, pri starstlivosti o zeleň sa tiež riadiť materiálmi, vydanými MIBom
- **Navýšiť počet lavičiek aj ďalších typov miest pre posedenie,** tak, aby vzniklo na námestí viac možností oddychu v tieni, pod stromami, v zeleni. (Lavičky, ležadlá, piknikové sety so stolmi, a pod.) a lavičky situovať tak, aby mohlo dochádzať k sociálnej interakcii
- **Dobudovať, resp. sfunkčniť osvetlenie** na tých miestach, kde chýba. Osvetlenie

využiť ako funkčný prvok aj pre navodenie atmosféry, napr. vhodným nasvietením zelene, architektonických prvkov alebo umeleckých diel na námestí. Dbáť na to, aby verejné osvetlenie bolo energeticky úsporné a aby neoslňovalo interiér obytných priestorov.

- **Zamedziť znečisťovaniu priestoru psami** vytvorením zóny/výbehu, prednostne však nájsť vhodnú lokalitu mimo priestor námestia. Podporiť zodpovedné správanie psíčkarov dobrou dostupnosťou košov a sáčkov v lokalite.
- **Vytvoriť na námestí informačný systém,** ktorý by pomohol užívateľom v orientácii na námestí, informoval o rôznych dostupných službách a aktivitách, o zaujímavostiach a hodnotách námestia. Systém by mal regulačnú, ale aj motivačnú funkciu na dosiahnutie žiaduceho a rešpektujúceho správania užívateľov v priestore.

7 - Manuál verejných priestorov Hl. mesta Bratislavy:
<https://mib.sk/manual-verejnych-priestorov/>

Vybrané citáty

Starostlivosť a údržba

- *“Čistota námestia je kľúčová. Ak by tam bolo čokoľvek a bude to mať ten charakter, čo teraz, tak tomu nepomôže žiadna prestavba. Je tu veľa zákutí, kde sa kopí špina a neporiadok a človek tade radšej rýchlo prejde, ako by sa tu zdržiaval.”*
- *“Bolo by veľmi vhodné, aby (...) niekto denne kontroloval stav priestoru. Možno zazmluvniť mimovládnu organizáciu alebo zopár ľudí, ktorí by mali k námestiu vzťah a kontrolovali ho, starali sa o prípadné úpravy a najmä čistotu. Najlepší by boli ľudia z priameho okolia. Ved' je napríklad mnoho dôchodcov, ktorí sú ešte veľmi aktívni a radi priložia ruku k dielu.”*
- *“(Mohli by tu byť) verejné toalety so slušnou údržbou na úrovni.”*

Lavičky

- *“Pod existujúcim stromami vytvorte (príležitosti) na sedenie.” / “Súhlasím... aby po obvode stro-mov boli umiestnené kruhové sedenia.”*
- *“Ľudia si kúpia jedlo pred Billou a jedia. Bolo by fajn, vytvoriť tam sedenie na štýl piknikových stolov. Bol by to pre ľudí dôvod tráviť tu čas.”*
- *“Privítal by som lavičky s možnosťou pripojenia na wifi a bezkontaktného dobíjania mobilu, dobíjané cez solárny panel.”*

Iný mobiliár a značenie

- *“Navrhujem zjednotiť skladbu mobiliáru. Nachádzajú sa tu 4 typy košov. Ideálne sú kameninové koše: sú odolné (vandalom-vzdorné), nie sú drahé, majú veľký objem a navrchu popolníky.”*
- *“Koše by nemali byť blízko lavičiek, aby sedenie na lavičkách bolo príjemné.”*
- *“Umiestniť viac smetiakov alebo objemnejšie smetiaky. Momentálne sú vždy preplnené, smeti vypadávajú.”*
- *“Označme vstupy do námestia tabuľou, aby ľudia vedeli, že sú na Nobelovom námestí.”*

Psy a psíčkári

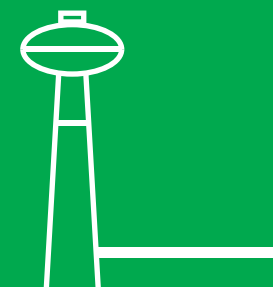
- *“Navrhujem ohraničiť výbeh pre psov na niek- torej lúke.” / “Ked' som vonku s deťmi, potrebu- jem vedieť, že na mieste, kde sa hrajú, nechodia psy.”*

8 | Zistenia a odporúčania

8.5

Námestie s históriou a identitou

Prítomnosť a zviditeľnenie histórie /
Identita miesta / Umenie vo verejnom priestore

Kľúčové otázky

- **Čo pomôže sprítomniť históriu, vytvoriť, resp. rozvinúť identitu námestia?**
- **Ako môžeme podporiť kultúrne aktivity a prejavy umenia v priestore?**

Situácia

Nobelovo námestie sa nachádza v miestach, kde bolo pôvodné centrum Engerau - starej Petržalky. Dnešnému dojmu z miesta dominuje najmä sídlisková výstavba z neskoršieho obdobia, aj dnes však zostáva tento priestor

vstupnou bránou do srdca Petržalky. Na identitu miesta zvykneme nazerať primárne z historického hľadiska (cez pamiatky, pôvodné štruktúry mesta a krajiny, ktoré sa tu zachovali), ale spôsob, ako miesto identifikovať nájdeme aj v perspektíve súčasnej doby, napr. v tom, ako si dnes ľudia tvoria vzťah k priestorom a ktoré vizuálne či iné vnemy (zvuky, vône, materiály, miestne zvyky...) definujú pocit z námestia. Aké elementy spoluvytvárajú zážitok z miesta?

Hmota a kompozícia priamych i oválnych rámp vedúcim k terasám sú súčasťou architektonického výrazu a ozvlášťujú sídliskovú výstavbu. | Foto: Zora Pauliniová

Výtvarné dielo Šašovia od Stanislava Mikuša a herné prvky na ihrisku vnášajú do priestoru pestrosť a ľahkosť. | Foto: Zora Pauliniová

Niektoré výstupy z námestia sú bariérové, iné naznačujú, ako môže vyzerat' prepojenie na okolitú sieť verejných priestorov. Blízke novostavby a ich okolie môžu byť inšpiráciou pri využívaní zelene a trvankovej výsadby ako prvkov posilňujúcich identitu priestoru. | Foto: Zora Pauliniová

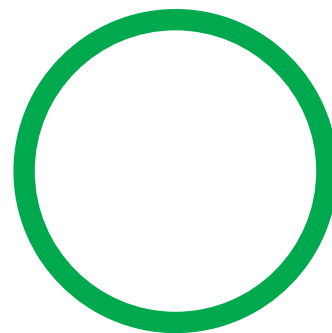
Samotná zeleň, stromy a trávnaté plochy sú elementami, ktoré významne určujú charakter námestia. Príkladom je už spomínaná historická alej pagaštanov, ale aj novšia výsadba sakúr, ktorá vznikla v spolupráci s japonským veľvyslanectvom. | Foto: Zora Pauliniová

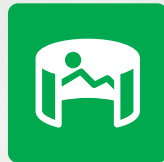

Poznámka k terasám:

Jedným z elementov, ktoré utvárajú dojem z priestoru námestia sú terasy a ich nástupné rampy. MČ má v správe len niektoré z nich, pri ostatných je správa neurčená. Kvôli nevyjasneným majetkovým vzťahom zostávajú terasy v zanedbanom stave a funkčne (aj morálne) zastarávajú. Aby sa stav terás zlepšil a využitie prevádzok na nich zvýšilo, bude potrebné adresovať, kto do nich bude investovať a sa o ne bude starať. Obyvatelia už sami robia legálne aj nelegálne zásahy, aby stav priestorov na terasách zlepšili.⁸ Na terasách v rôznych častiach Petržalky v súčasnosti fungujú rôzne prevádzky, okrem obchodov, služieb a gastro prevádzok napríklad aj knižnica, a v súčasnosti aj nezávislé kultúrne projekty (napr. galéria Photoport na Rovniankovej). Na Nobelovom námestí sú aktuálne viaceré priestory na terasách nevyužité - vzhľadom na ich nižšiu pešiu dostupnosť z iných častí Petržalky by mohli poskytnúť práve služby v súlade s potrebami a záujmami obyvateľov Dvorov V.

8 - Legálnu cestu obnovy terás v spolupráci s obyvateľmi realizuje napr. občianske združenie krásy terasy. (<https://www.facebook.com/krasysterasy/>) Ďalšie informácie k téme úprav verejných priestorov obyvateľmi poskytuje aj dizertačná práca Daniely Majzlanovej "Spontánne prejavy ľudí v urbanizme Petržalky".

Tematická vízia

Námestie s históriou a identitou je príjemnou destináciou, kde sa ľudia radi zastavia a pobudnú v rôznych obdobiach dňa. Jeho návštevníci môžu vnímať rôzne vrstvy jeho kultúrnej a stavebnej histórie, ktoré nápaditým spôsobom reflektuje architektúra a dizajn námestia, ako aj jednotlivé prvky, ktoré pripomínajú a sprostredkujú rôzne obdobia jeho vývoja a spolutvoria jeho súčasnú identitu. Na námestí je možné sa pravidelne zapojiť do rôznych kultúrnych aktivít, ktoré vychádzajú z miestnych reálií, zvykov a nápadov miestnych obyvateľov.

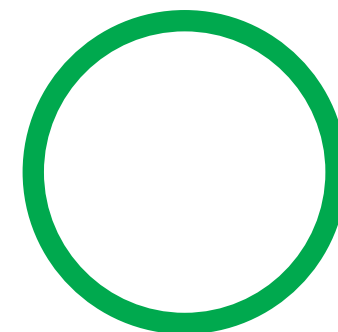

Odporúčania

- **Nadviazať na históriu a identitu tak, aby priestor znovu radikálne nezmenil svoj charakter**, ale aby boli rôzne vrstvy histórie čitateľné. Významné priestorové prvky ošetriť a renovovať spôsobom čo najbližším ich pôvodnému architektonickému výrazu a materiálom. Zachovať historickú stopu v krajinárskych a umeleckých dielach (alej, plastika Šašovia od Stanislava Mikuša...).
- **Zachovať a rozvíjať námestie ako centrum lokality.** Preskúmať potenciál námestia v kontexte širších vzťahov a uvažovať o jeho význame a identite koncepcne, s ohľadom na kultúrnu mapu Petržalky. Ozrejmiť, aké špecifické kvality ponúka v súčasnosti, resp. aké môže ponúknuť, aby doplnilo ponuku iných destinácií v okolí.
- **Rozvíjať námestie ako priestor adresujúci klimatickú zmenu.** Pri plánovaní budúcnosti námestia zachovať v čo najvyššej možnej miere existujúcu zeleň a rozvíjať jej potenciál regulovať mikroklimu, poskytovať tieň a udržiavať biodiverzitu. Preferovať zachovanie a rozširovanie nezastavaných, prírodných a priepustných plôch s rastlinstvom, voči ich zaberaniu pre novú výstavbu.
- **Identifikovať miesta s historickým odkazom a vytvoriť náučnú trasu námestím a jeho okolím.** Artefaktami, interpretačnými panelmi alebo inými prvkami možno odkázať na zaujímavé momenty staršej i novej histórie miesta, významné miesta, známe osobnosti a náučnou trasou ich pospájať. Trasa by mohla byť lokálnou intervenciou na námestí a v jeho blízkom okolí - alebo aj súčasťou väčšej kultúrnej a turistickej stratégie Petržalky, v ktorej by mohlo byť námestie pre svoju strategickú polohu východiskovým bodom náučných prehliadok.
- **Preskúmať potenciál terás a zatriktívniť ponuku služieb a aktivít na nich.** Zapojiť terasy do stratégie rozvoja námestia s prihliadnutím na lokálnu identitu ako aj mobilitu v území. Vyjasniť, akú majú terasy hrať úlohu - ktoré si zachovávajú pôvodnú funkciu lineárnej pešej spojnice a ktoré sa majú stať skôr destináciami - miestami pre rozvíjanie komunitných aktivít obyvateľov. Zapojiť miestnych ľudí a komunity, podnikateľov a kultúrnych aktérov do riešenia výzvy nájsť terasám novú tvár. Ponúknuť zvýhodnené podmienky pre prenájom subjektom, ktoré prinesú pridanú hodnotu komunite.
- **Rozvíjať identitu námestia prostredníctvom umenia a kultúry.** Prizvať k premene a rozvoju námestia kultúrne subjekty a tvorcov (nielen) z Petržalky. Situácia ponúka dobrý námet napr. pre študentov VŠVU (ako sa vysporiadať s kultúrno - historickým odkazom priestoru

a aktivovať námestie súčasnými umeleckými prostriedkami?) - prizvať ich k spolupráci na výtvarných a architektonických intervenciách.

- **Rozvíjať programovanie námestia tak, aby dotváralo celistvú identitu námestia.**
Komunitné podujatia, premietanie filmov alebo iné podujatia môžu aktívne pracovať s témami, súvisiacimi s lokálnou identitou. Koordinovať organizáciu komunitných a kultúrnych aktivít tak, aby mali kontinuitu a umožňovali obyvateľom a návštevníkom tvoriť si vzťah k miestu, napr. využívaním miestnych referencií a tradícií v koncepcii aktivít, vytvorením priestoru pre lokálnych tvorcov a interpretov v programe a ponuke, jednotným vizuálom akcií a pod.
- **Umožniť, aby si živý vzťah k námestiu mohli vytvárať ľudia rôznych generácií.**
Vytvoriť priestor (napr. pomocou mobiliáru pre rôzne generácie či komunitných záhonov) a príležitosti pre zdieľanie informácií a príbehov medzi staršou a mladšou generáciou obyvateľov (napr. počas komunitných a kultúrnych podujatí). Využívať tradičné aj nové médiá a technológie pre zviditeľnenie histórie námestia a jeho prebiehajúcej premeny. Popularizovať a budovať identitu miesta aj prostredníctvom prepojenia fyzického a virtuálneho priestoru.

Vybrané citáty

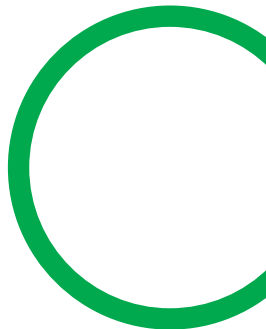
Zviditeľnenie histórie a identita miesta

- *“Nezabudnite na históriu tohto miesta.” / “Pripomeňme ľuďom históriu tohto miesta. Dajme mu nejakú identitu. Navrhovala by som, aby sme vychádzali z histórie...” / “Umiestniť na námestí nejaký pomník alebo sochu ako spomienku na starú Petržalku.” / “Treba brať ohľad na to, že tam bol cintorín a pristupovať s úctou k zosnulým.”*
- *“Aby sa tu ľudia cítili dobre a vytvorili si vzťah k tomuto miestu, musí mať identitu. Vytvorí sa okolo neho komunita, ktorá si k miestu vytvorí vzťah a bude sa o priestor starať, chrániť ho.” / “Podľa mňa je najdôležitejšie dať tomuto miestu identitu, pretože iba tak sa podarí, aby si ľudia k nemu vytvorili vzťah, nebudú zahadzovať odpadky, budú tu tráviť čas, zaujímať sa o neho.”*
- *“... niečo spoločné s budúcnosťou a jednotlivými vynálezmi a držiteľmi Nobelových cien. Napríklad mini múzeum, kde by sa dali aj vyskúšať ich vynálezy - alebo miesto, kde by sa dalo niečo tvoriť a vymýšľať nové nápady a podporovať mladé talenty.”*

Využitie umenia na budovách

9 - <https://inhabitat.com/londons-deptford-cafe-transforms-an-old-train-carriage-into-an-eco-eatery/deptford-cafe-recycled-train-carriage-parachute-umbrella-11>

- *“Viem si predstaviť, že na stene Billy by mohli byť graffiti – pekné, ktoré by robili ľudia, ktorí to vedia, aj na nájazde si viem predstaviť graffiti.”*
- *“Nájazd by som nechala posprejovať sprejerom, ktorí to vedia, nie hocikomu.”*
- *“Inšpirujme sa umením na potravinách na Haanovej.”*
- *“Toto miesto by mohlo byť tiež miestom umenia - napr. v Londýne (London Dept Ford Cafe⁹) vytvorili tienenie z parašutistických padákov, mohli by sme sa nimi inšpirovať.”*

8 | Zistenia a odporúčania

8.6

Postup pri revitalizácii námestia

Rýchle intervencie a dlhodobé zmeny /
Etapizácia krokov / Spolupráca

Kľúčové otázky

- **Ako postupovať pri implementácii jednotlivých krokov tak, aby sa dosiahli systémové, synergické zmeny?**

Situácia

Vnímame výraznú potrebu rýchlych, viditeľných intervencií, ktoré zároveň nebudú odporovať dlhodobjším, strategickým a nákladnejším riešeniam v lokalite, ktoré potrebujú riadnu koncepcnú a odbornú prípravu. Aby sa rozšírili kompetencie miestneho úradu v lokalite, prebieha aktuálne proces prevzatia námestia zo správy Mesta Bratislava do správy MČ Petržalka, z ktorého vyplynie, akým spôsobom sa bude ktorá z inštitúcií ďalej venovať obnove námestia.

Tematická vízia

Revitalizácia Nobelovho námestia pokračuje s priamou účasťou verejnosti. Jednoduchými a rýchlymi intervenciami sa odstránili najzávažnejšie problémové miesta. Otestovanie nových možností, napr. rozdelenia zón pre rôzne aktivity prinieslo podnety pre zásadné rozhodnutia o celkovej premene námestia, tak, aby vyhovovalo predstavám verejnosti aj odborným požiadavkám. Mestská časť ľudí včas informuje a zapája do pripravovaných zmien a námestie sa postupne približuje zdieľanej vízii o zelenom, kvalitnom, atraktívnom a bezpečnom verejnom priestore.

Do plánovania námestia sa môžu zapájať aktéri zo všetkých sektorov. Samospráva aktívne koordinuje procesy pre udržateľné fungovanie lokality, realizuje opravy, údržbu a rozvoj verejného priestoru na základe odporúčaní vyplývajúcich zo zapojenia a spolupráce s občanmi. Najskôr riešenia v lokalite testuje a potom implementuje a investuje do dlhodobých zmien na základe odozvy obyvateľov. Kultúrny a komunitný život v lokalite sa rozvíja ruka v ruke s fyzickou premenou priestoru.

Odporúčania

Komunikácia s verejnosťou

- **Zverejniť a aktívne prezentovať výstupy z procesu;** zverejniť správu “Nobelovo námestie” a odkomunikovať občanom, že boli vypočutí a ich podnety boli vyhodnotené a spracované do formy odporúčaní - ako na mieste (priamo na námestí, napríklad pomocou posterov), tak cez komunikačné kanály MČ (webstránka, sociálne médiá). Vhodné by tiež bolo informovať o výstupoch písomne tých obyvateľov, ktorí zanechali kontakt cez dotazník, príp. počas aktivít participácie.
- **Nastaviť ďalší proces ako živý obojsmerný dialóg, ktorý nadviaže na participatívne aktivity.** Vnímať rôzne dotknuté skupiny a ich zástupcov a prizývať ich k ďalšiemu procesu premeny lokality. Poslancov a miestne komisie ako špecifickú verejnosť a spolupracovať aj s nimi; viacerí poslanci proces iniciovali, resp. boli jeho súčasťou od začiatku a ich rola ako miestnych aktérov je pre zmeny veľmi dôležitá.
- **Priebežne a včas informovať komunity a dotknutých aktérov o plánovaných zmenách a aktivitách; komunikovať veci vopred, ešte pred ich realizáciou.** Komunikovať naďalej cez webovú stránku, mailinglist a rôzne komunikačné kanály MČ Petržalka.

Príprava dielčích etáp na základe časovej a finančnej náročnosti

- **Definovať spoluprácu medzi hlavným mestom a MČ** po zverení námestia, ktoré je majetkom hlavného mesta, do správy Mestskej časti Petržalka.
- **Identifikovať akútne menšie problémy a bariéry,** ktoré možno rýchlo odstrániť **a realizovať nevyhnutné opravy a zásahy** vo forme tzv. quick wins - rýchlych ziskov (napríklad osadenie prvkov mobiliáru, ako sú lavičky, smetné koše či fontány podľa manuálu hlavného mesta, ktoré výrazne pomôžu zjednotiť vzhľad námestia)
- **Pripraviť zadanie pre audit prístupnosti objektov a peších trás.** Definovať priestor a objekty, dohodnúť obhliadku priestoru, a dohodnúť ďalšie kroky. Audit sa odporúča spraviť ako dobrý vstup ešte pred súťažou, resp. navrhovaním úprav priestoru.
- **Definovať harmonogram pre proces revitalizácie na ďalšie obdobie** (spraviť aktivity, začať súťaž, pripraviť koncepčné dokumenty). Rozdeliť postup na rýchle, nízkonákladové a ľahšie intervencie (quickwins) a na dlhodobé, koncepčné, strategickejšie kroky. Na quick wins nech sa na pozerá aj cez strategický dlhodobý dopad (napríklad prihliadať na klimatické aspekty).

- **Zabezpečiť dostatočné personálne kapacity** pre koordináciu procesu, aktivovanie komunity strategickou spoluprácou a intervenciami. Zriadiť tiež pozíciu správcu/kyne územia / koordinátora/ky rozvoja miestnych aktivít, ktorý/á bude sprostredkovateľom medzi obyvateľmi, samosprávou a ďalšími aktérmi zapojenými v premene námestia.
- **Nastaviť programovanie námestia v spolupráci so susedmi, komunitami, susediacimi inštitúciami či inými partnermi,** rozvíjať spoluprácu a vytvárať rôznorodé partnerstvá. Realizovať atraktívny program pre ľudí, ktorý prinesie na námestie rôznorodé aktivity (pravidelné, nielen jednorazové akcie); aktívne vytvárať priestor pre rozvoj lokálnej identity aj prostredníctvom priestoru pre umeleckú komunitu a kultúru (nižší nájom priestorov, podporné mechanizmy MČ...)
- **Pripraviť plán strednodobých opatrení a dlhodobej obnovy,** ktorý rozpracuje mestská časť na základe odporúčaní v správe.
- **Vytvoriť zadanie pre súťaž,** ktorá by nemala byť len architektonická, ale aj krajinárska a najmä zohľadňujúca výzvy súčasnej klimatickej zmeny (práca so zeleňou, vodozádržné opatrenia, vytváranie ostrovov chladu pre obdobia sucha a horúčav).

Monitorovanie dopadov zmien

- **Zabezpečiť meranie stavu vybraných ukazovateľov v území pred, počas a po realizácii zmien** (monitorovať sa môže napr. teplota ovzdušia a rôznych povrchov námestia, čistota, bezpečnosť - pozorovanie, meranie, zber dát a podnetov...)
- **Testovať riešenia v priestore pred ich trvalou implementáciou.** Realizovať ďalšie úpravy a vylepšenia na základe výsledkov monitoringu a spätnej väzby od obyvateľov.

Spolupráca a rozvoj partnerstiev

- **Zabezpečiť kontinuitu procesu participácie;** nadviazať ďalšími stretnutiami s ľuďmi z miestnej komunity, nadviazať na odborné workshopy a stretnutie pracovnej skupiny, vytvoriť priamo v lokalite platformu pre pravidelné stretnutia záujemcov o rozvoj námestia. Ďalej spolupracovať s odbornými inštitúciami a združeniami odborníkov na špecifických témach (napr. audit bariér - CEDA). Oceniť deti zo škôl, ktoré sa zapojili, aby dostali spätnú väzbu a poďakovanie, a vytvárať ďalšie príležitosti pre ich zapojenie do ďalších krokov.
- **Vytvárať ďalšie príležitosti pre priame zapojenie obyvateľov do premeny námestia,** aktívne ich zapájať pri aktivovaní priestoru novými funkciami a do reflexie týchto zmien; ako aj finančne stimulovať ich realizovanie sa

v prostredí: nastaviť podporné mechanizmy susedských a komunitných projektov pre združenia aj pre jednotlivcov (granty, dotácie...).

- **Tvoriť partnerstvá;** osloviť miestnych stakeholderov a investorov v území (vedúci prevádzok, Billa, Corvin, MČ, magistrát, správcovia bytov....) Zapojiť združenia reprezentujúce rôzne vekové a záujmové skupiny, napr. mladých ľudí cez Petržalský mládežnícky parlament a i.
- **Osloviť umeleckú komunitu** s cieľom skúmať možné využitie námestia a terás pre umelecké intervencie, reflektovať a tvoriť lokálnu identitu a zvýšiť zapojenie a interakciu s rôznymi skupinami užívateľov námestia.

Vybrané citáty

- *“Zmeny treba urobiť po etapách, inak sa nič neurobí, ak pôjdeme na to zoširoka.”*
- *“Privítal by som návrh a realizáciu obnovy námestia na základe architektonickej súťaže a v súlade s Manuálom verejných priestorov magistrátu hl. mesta Bratislava.”*
- *“Navrhoval by som prizvať investorov k zveľadeniu námestia.”*
- *“Veľmi sa teším, že po takej dlhej dobe sa námestie dostane do pohybu. Som z príľahlej ulice, rovnako starý ako toto námestie, chodil som sem aj na ZŠ. Nečakám a ani nechcem, aby zmena prišla do roka/dvoch a nechcem, aby sa táto obnova skončila výmenou povrchu, premalovaním a výsadbou kvetov. Chcel by som, aby sa toto námestie stalo (...) centrom pre celé okolie, kde by sa ľudia cítili príjemne a bolo by ich cieľom, nie tranzitnou cestou. Cieľom, bez ohľadu na to, či sa chcú poprechádzať, ísť na premietanie, besedu, na kávu, na malé trhy, koncert, alebo len tak stretnúť priateľov. Miesto, kde sa cyklisti môžu zastaviť na polceste z mesta do zvyšku Petržalky.”*

Aktuálne informácie o Nobelovom námestí na stránkach mestskej časti:

<https://www.petrzalka.sk/nobelko/>

Facebooková skupina Virtuálne námestie:

<https://www.facebook.com/groups/virtualnenamestie>

Občianske združenie krásy terasy:

<https://www.facebook.com/krasysterasy/>

O podujatí Komunitný život v Petržalke / Nobelko:

<https://www.petrzalka.sk/2021-07-01-nulty-rocnik-podujatia-komunitny-zivot-v-petrzalke-na-nobelovom-namesti-uspesne-za-nami/>

Manuál verejných priestorov Hl. mesta Bratislavy:

<https://mib.sk/manual-verejnych-priestorov/>

Štúdiá pešej dopravy v Petržalke:

<https://www.petrzalka.sk/2018-10-04-petrzalka-ma-ako-prva-studiu-pesej-dopravy/>

Historická ortofotomapa:

<https://mapy.tuzvo.sk/hofm/default1.aspx>

Petržalka - turistický sprievodca: konduktor.sk

Inšpiratívne riešenie tienenia priestorov z Londýna:

<https://inhabitat.com/londons-deptford-cafe-transforms-an-old-train-carriage-into-an-eco-eatery/deptford-cafe-recycled-train-carriage-parachute-umbrella-11>

Zoznam použitej literatúry

KLEIBL, M.: Petržalka - prekvapivý sprievodca mestskou časťou. Prvé vydanie, Tlač Ultra print Bratislava, 2014, ISBN 978-80-8159-159-4

MAJZLANOVÁ, D.: Prejavy spontánnosti vo verejnom priestore obytného prostredia. Dizertačná práca. Bratislava: Fakulta architektúry a dizajnu STU, 2021. 259 s.

ĎAKUJEME

Spracovali:

Dominika Belanská | Zora Pauliniová | Viktor Kasala